Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...мнай 1921 оной ...риин 21-һээ гарана | № 272 (15895) | 1981 оной ноябриин 27, пятница | Сэн 2 мүнгэн.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

РСФСР-эй РАЙОНУУДАЙ (ГОРОДУУДАЙ) АРАДАЙ СҮҮДҮҮДЭЙ АРАДАЙ ЗАСЕДАТЕЛЬНУУДАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ҺУНГАЛТА ТУХАЙ

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

1. РСФСР-эй районуудай (городуудай) арадай сүүдүүдэй арадай заседательнуудай ээлжээтэ һунгалтые 1982 оной апрель—июньдэ үнгэргэхэ.

2. РСФСР-эй районуудай (городуудай) арадай сүүдүүдэй арадай заседательнуудай этигэмжэ түлөөлгэнүүдые арадай заседательнуудай шэнэ бүридэлэй һунгагдаха хүрэтэр һунааха.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1981 оной ноябриин 24.

БОННДО ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ ҮНГЭРГЭГДӨӨ

...ОНН. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-... Генеральна секретарь, СССР-... Верховно Соведэй Президиу-... Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй, ...Г-тэй Федеральна канцлер ...Шмидтын хоорондо болоһон ...рэлдөөнүүдэй дүүрэлгэдэ зо-...улагдаһан пресс-конференци эн-... болобо.

...Совет болон Баруун Германиин ...өөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, хөө-...дөөнүүдэй дүнгүүдтэ Л. И. ...ежневэй, Г. Шмидтын үгэһэн ...нэлтэнүүд тухай журналист-...да мэдээсээ.

...Совет-баруун германиин харил-...ай амжалтатайгаар хүгжөөгдэ-... байһаар сэдьхэлээ ханажа бай-...аа хоёр тала мэдүүлбэ гэжэ ...ет түлөөлэгшэ Л. М. Замятин ...бэ. 1970 ондо Москвада ба-...агдаһан абтаһан договор энээ-... найдамтай, тогтууритай үндэ-... һуури табина.

...Л. И. Брежнев хөөрэлдөөнүүдэй ...гүүдые согсолходоо, хани хүр-... ёһоор ажаһууха, шахардуу ...далые һуларуулха гэһэн Со-...тскэ Союзай хараа шэглэд ху-...шагүй байна гэжэ тэмдэглээ. ...Г-тэй экономическа ба эр-... наукын бата бэхи харилсаа холбоо тогтоохо талаар Советскэ Союзда ямаршье түбэг бэрхэшээлнүүд үгы юм. ФРГ-тэй манай тогтоодог һайн харилсаа холбоон хэндэшье хоро хүргэхэгүй, аюул тохёолдуулхагүй байна. ФРГ-гэй ба тэрэнэй союзнигуудай хоорондохи харилсаанда түбэг бэрхэшээлнүүдые ушаруулхые оролдоно гэжэ бидэнные гэмнэхые һэдэгшэд ехэ алдуу эндүү гаргана гээшэ гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглээ.

СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондо али алиндань ашатай туһатай худалдаа наймаанай-экономическа харилсаае саашадань хүгжөөлгэ, илангаяа газай хоолой соргонуудые тодхохо һуулгаха гэхэ мэтын хамтын проектнүүдые бэелүүлгэ ехэ удха шанартай байна гэжэ Л. И. Брежнев мэдүүлээ гээд совет түлөөлэгшэ мэдээсэбэ. Тэрээнһээ гадна шэнэ һонирхолтой проектнүүд мүнөө зүблэхэ зүйлдэ табигдажа байна. Нимэ харилсаа холбоон бата эб найрамдал хангаха арга олгохо юм.

1978 оной май һарада гар табигданхай, 25 жэл соо бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан хэлсээн хоёр гүрэнэй хоорондохи экономическа харилсаае хүгжөөхын тула һайн үндэһэ һуури табиха байна гэжэ совет тала элирхэйлбэ.

СССР-тэ эсэргүүгээр шэглүүлэгдэһэн НАТО-гай Европодохи ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдтэ харюу болгогдожо, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ совет буу зэбсэг бүтээгдэһэн байна гэжэ мэдээсэгдээ. Советскэ Союз дундуур зайда хэрэглэгдэхээр хараалагдаһан 975 буу зэбсэгтэй байна. НАТО 986 нимэ зэбсэгтэй юм. Тиимэһээ Европодо тодхогдон табигдаһан дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна буу зэбсэгүүдэй тоо, хүсэниинь адлирхуу байна бшуу.

Уласхоорондын үргэн олон асуудалнууд, хоёр талын үндэһэ һуури дээрэ харилсаа холбоо тогтоохо асуудалнууд Бонндо болоһон хөөрэлдөөнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа гэжэ Л. И. Брежнев совет-баруун германиин хөөрэлдөөнүүдэй түгэсхэлэй шатада тэмдэглэбэ. Зүбшэн хэлсэлгэ нэгэ нэгэеэ хүндэлэлгын, үнэн сэхэ байлгын оршон байдалда үнгэрөө. Бии байгаа арсалдаануудые хоёр тала хөөрэлдөөнүүдэй үедэ нюубагүй, харин энэ талаар үгэеэ ойлголсохые оролдолгодо гол анхаралаа хандуулһан байха юм.

Тон шухала асуудалнуудаар арсалдаанууд гарана гэжэ Л. И. Брежнев мэдүүлээ. Эгээл нимэ арсалдаануудай бии байһан сагта хоёр ороной удаан болзорой аша туһын иитэ нэгэн байһыень хараада абажа, эдэ бүгэдэн тушаа үгэеэ ойлголсохые оролдохо зэргэтэйбди. Гэбэшье эб найрамдал тухай гол асуудалаар һанал бодолнай адли байна. Манай саашанхи хүдэлмэридэ энээндэ үндэһэлхэ ёһотойбди. Советскэ Союз хэндэшье добтолхые түхеэрнэгүй. Бултанһаа хүсэтэй байха гэһэн зорилго бидэ хэзээдэшье урдаа табидаггүйбди, мүнөөшье табинагүйбди. Хэрбээ хоёр талаһаа хэгдэхэ болоо һаань, бидэ ямаршье буу зэбсэгүүдые хуряахаар, бүтээн гаргалгые зогсоохоор бэлэнбди.

СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи хоёр талын харилсаан һайнаар хүгжэжэ байна гэжэ Л. И. Брежнев Баруун Германиин талада хандахадаа тэмдэглээ гэжэ совет түлөөлэгшэ мэдээсэбэ. Энэ талаар урагшаа дабшалтамнай эли тодо байна. Тиимэһээ 70-аад онуудта туйлагдаһан этигэл найдалые улам үргэдхэхэ шухала.

1970 ондо Москвада баталагдан абтаһан договор һүүлэй 11 жэлэй турша соо хоёр гүрэнэй хоорондохи һайн харилсаа холбооной үндэһэ һуури болоһон байна гэжэ Баруун Германиин түлөөлэгшэ К. Беккер Г. Шмидтын хараа бодолые найруулхадаа тэмдэглээ. Тиихэтээ хамта ФРГ-гэй ба СССР-эй хоорондохи хани хүршэ ёһоной харилсаае саашадань хүгжөөхын тула эршэмтэйгээр хүдэлхэ, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулха политикые үргэлжэлүүлгэдэ нүлөөлхэ шухала гэжэ канцлер мэдүүлбэ.

СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи харилсаан хэндэшье хоро хүргэхэгүй юм гээд найдажа байһанаа Баруун Германиин правительствые толгойлогшо элирхэйлээ. Тад һөөргэ, тэрэ эб найрамдалые бэхижүүлхэ, гансал мүнөө болон ойрын ерээдүйдэ бэшэ, харин удаан саг соо шухала үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Энэ талаар ФРГ өөрын шиидхэбэринүүдые баримталан бэелүүлхэ һанаашалгатай байна гэжэ тэмдэглэгдээ.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ерээд байха үедэ үнгэргэгдэһэн совет-баруун германиин хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа байһанаа Г. Шмидт мэдүүлээд, СССР-тэй хүршэ ёһоной һайн харилсаа тогтоолгын политика бэелүүлхэ гээшэ тон зүб зам болоно гэжэ зааһан байха юм.

Л. И. Брежнев Германиин Коммунис партиин Түрүүлэгшэ Г. Мистэй уулзаба

...ССС-эй ЦК-гай Генераль-... ...ретарь Л. И. Брежнев ...иин Коммунис пар-... Түрүүлэгшэ Г. Мистэй ...риин 25-да Бонндо уул-...

...ФРГ-гэй бүхы ком-...туудай зүгһөө Л. И. ...невые халуунаар, аха ...ёор амаршалһан бай-... хадаа КПСС-эй ба ...рэнэй хүтэлбэрилэг-...лбанай хэрэгээр манай ... гурбадахяа ерэһэн ... болоно гэжэ ГКП-гэй ...гшэ тэмдэглээ. Феде-...а Республикатай хани ...а хүгжөөлтые Со-... Союзай ямар шухала ... шанартайда тоолодог ...ь энэ элирхэйлэн гэр-... КПСС-эй XXVI съезд ...айруулагдаһан совет ...рамдалта үүсхэлнүүд ...рамдалай түлөө тэмсэлдэ шэнэ түлхисэ үгөө. ФРГ-гэй коммунистнууд тухай хэлэхэ болоо һаа, арад зоноймноо национальна аша туһые бэелүүлхын тула, немец газар дээрэ дайнай гал дүлэнэй дахин хэзээдэшье сэробхилхогүйн тула тэдэнэр бүхы юумэ хэхэ байна. Эб найрамдал сахин хамгаалгаһаа шухала юуншье байхагүй гэһэн Л. И. Брежневэй үгые тэдэнэр бүрин хүсэдөөр һайшаан дэмжэбэ.

ФРГ-гэй коммунистнуудтай шэнэ уулзалга Ленинэй партиие, Тельманэй партиие нягтаар холболог интернациональна бата бэхи хани барисаанай гэршэ жэшээ болоно гэжэ Л. И. Брежнев Г. Мисэй амаршалгада харюусахадаа хэлээ. Германиин Коммунис партиин хүдэлхэ гээшэ ямар хүшэр хүндэ байһые совет коммунистнууд һайн ойлгоно. Рейхэй эрьедүүдтэ коммунист, марксист-ленинец байха гээшэ сурталһургаалнуудайнгаа үнэн зүбтэ хэлбэришэгүй этигэл найдалтай байхаһаа гадна, ехэ эрэлхэг зоригтой хүн байха ёһотой гэһэн удхатай. Энэ хадаа бодото патриот, ёһотой интернационалист байха гэһэн удхатай. Мүнөө хүн түрэлтэнэй хүгжэлтынгөө харюусалгатай үе сагта ажаһуужа байһыень Л. И. Брежнев тэмдэглэхэдээ, хүн түрэлтэн юумэн мянгадахи жэлэй богоһо алхаха гээшэб гээд анхаралаа хандуулха байнабди гэжэ мэдүүлээ.

Хоёр гол асуудалые — дайн ба эб найрамдал тухай, социальна хүгжэлтэ дэбжэлтые ямараар хангаһан тухай асуудалые шиидхэлгэһээ бүхы юумэн дулдыдаха байна. Гэбэшье һэримжэтэй хёрхо байһанаа харуулха зууралаа, оршон байдалые туйлай ехээр дэбэргэһэнэй улуу. Эзэрхэг түримхэй хүсэнүүдэй, нэн түрүүн США болон НАТО-гай хараа шэглэлые баруунай ба зүүнэй оронуудта улам үргэнөөр буруушаана. Дайнда эсэргүү хүдэлөөн ФРГ-дэ улам үргэдэжэ байна. СССР-эй ба ФРГ-гэй хоорондохи хоёр талын холбоо барисаае саашадань хүгжөөхэ тухай асуудалда Л. И. Брежнев мүн лэ хүрөөбэ. Энэ талаар Федеральна канцлер Г. Шмидт болон ФРГ-гэй бусад хүтэлбэрилэгшэдтэй мүнөө һаяхан дүүргэһэн хөөрэлдөөнүүдые тэрэ үндэһөөр сэгнэбэ. Советскэ Союзай ажабайдал тухай, совет хүнүүдэй ажал хэрэгүүд тухай, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые бодото дээрэнь ямараар бэелүүлжэ байһан тухай Л. И. Брежнев тобшохоноор хөөрэбэ.

Советскэ Союз тухай, бодото социализм тухай үнэн зүбые арад зоной дунда эсэшэ сусашагүйгөөр ойлгуулжа байлгайнь түлөө Л. И. Брежнев хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ ФРГ-гэй коммунистнуудта баяр баясхалан хүргөөд, шэнэ амжалтануудые туйлахыень тэдэнэртэ бүхы зүрхэ сэдьхэлһээ хүсөө.

Германиин Коммунис партиин Түрүүлэгшын орлогшо Г. Готье, мүн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарьтай хамта ФРГ-дэ ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд И. В. Архипов, А. М. Александров, Л. М. Замятин, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидадуул А. И. Блатов, В. С. Семенов гэгшэд уулзалгада хабаадаһан байна.

(ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВ ФРГ-һээ МОРДОБО

БОНН. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Москвагаа бусахала ноябриин 25-да Бонниһоо мордобо.

ФРГ-гэй Федеральна канцлер Г. Шмидтын уряалаар Л. И. Брежнев албанай хэрэгээр Германиин Федеративна Республикада ерэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо И. В. Архипов гэгшэд Л. И. Брежневтэй хамта мордолсоо.

Гимнихтэхи байра сооны үдэшэлгын баяр ёһолол болобо. Совет хүндэтэ айлшанда зорюулагдажа, хүндэлэлэй харуул жагсаагдаа. СССР-эй ба ФРГ-гэй Гүрэнэй тугууд намилзуулагдаа. Леонид Ильич Брежнев болон Гельмут Шмидт хүндэлэлэй харуулай урдуур ябажа, сэрэгшэдтэй мэндэшэлэлдэбэ. Хүндэлэлэй харуулай начальник Совет гүрэнэй толгойлогшодо рапорт үгөө. Сэрэгэй оркестр СССР-эй ба ФРГ-гэй Гүрэнэй гимнүүдые гүйсэдхэбэ.

Үдэшэлгын баяр ёһолол дүүрэбэ. Л. И. Брежнев, Г. Шмидт, совет болон Баруун Германиин бусад тусхай тушаалтад автомашинануудта һуужа, мотоциклистнүүдээр үдэшэгдэн, Кельн-Бонн гэжэ аэропорт тээшэ шэглэн ошобо.

Самолёдой гэшхүүрэй дэргэдэ Л. И. Брежнев Г. Шмидттэй, ФРГ-гэй вице-канцлер болон гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншертэй, СССР-һээ ФРГ-дэ байдаг элшэн сайд В. С. Семеновтой, бусад тусхай тушаалтадтай хахасаба.

ФРГ-дэхи совет эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд аэропорт дээрэ Л. И. Брежневые үдэшэһэн байна. Үхибүүд Леонид Ильичтэ баглаа сэсэгүүдые барюулаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад А. И. Александров, А. И. Блатов, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша Л. М. Замятин, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо А. Г. Ковалев, КПСС-эй ЦК-гай хэрэгүүдые эрхилэгшын орлогшо М. Е. Могилевец, СССР-эй МИД-эй таһагые даагша А. П. Бондаренко Москва ошохоёо мүн лэ Бонниһоо мордобод.

ФРГ-гэй ажахын министр О. Ламбсдорф, Федеральна канцлерай албан зургаание хүтэлбэрилэгшэ, статс-секретарь М. Ланштейн, Федеральна канцлерай албан зургаанай гүрэнэй министр Г. Хуонкер, ФРГ-гэй правительствын хэблэлэй ба мэдээсэлэй албан зургаание хүтэлбэрилэгшэ, статс-секретарь К. Беккер, ФРГ-гэй МИД-эй статс-секретарьнар Б. фон Штаден болон Г.-В. Лаутеншлагер, бундестагай депутадууд, политическэ партинуудай элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, Баруун Германиин олониитын түлөөлэгшэд, ФРГ-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд А. Майер-Ландрут, мүн СССР-эй МИД-эй протокольно таһагые даагша Д. С. Никифоров, ФРГ-гэй МИД-эй протокольно таһагые даагша Г.-В. фон Финкенштейн гэгшэд үдэшэгшэдэй дунда байлсаа.

Самолёт Москва тээшэ шэтлэн ниидэбэ.

ГЕРМАНИИН ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКЫН ҮНДЭР ДЭЭДЭ ТУШААЛТА ФЕДЕРАЛЬНА КАНЦЛЕР ГОСПОДИН ГЕЛЬМУТ ШМИДТДЭ

Хүндэмүүшэ халуунаар угтаһанайтнай түлөө Танда, господин Федеральна канцлер, мүн танай ороной правительствада, арадта Германиин Федеративна Республикаһаа гаража ошохо дээрээ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхые хүсэнэб.

Бонндо үнгэргэгдэһэн үнэн сэхэ, ашатай туһатай хөөрэлдөөнүүд Советскэ Союзай ба ФРГ-гэй хоорондохи хүршэ ёһоной харилсаа холбоое хүгжөөлгэдэ туһалха юм гээд найдажа байһанаа мэдүүлнэб.

Эб найрамдал болон Европын арадуудай аюулгүй байдалые бэхижүүлгэдэ, ядерна ушаг түбэгэй аюулһаа тэдэниие эршэлэн хамгаалгада энэ албанай хэрэгээр ерэлгын, манай хөөрэлдөөнүүдэй үнэхөөрөөшье туһа хүргэхэ байһандань этигэхые хүсэгдэнэ.

Л. БРЕЖНЕВ

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВ МОСКВА БУСАЖА ЕРЭБЭ

ФРГ-гэй Федеральна канцлер Г. Шмидтын уряалаар албанай хэрэгээр Германиин Федеративна Республикада ерэһэн КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев ноябриин 25-да Москва бусажа ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо И. В. Архипов нүхэр Л. И. Брежневтэй хамта бусажа ерэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, А. П. Кириленко, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, М. С. Соломенцев, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүд К. М. Боголюбов, Б. П. Бугаев, В. Ф. Мальцев, Г. С. Павлов, Н. М. Пегов, Г. К. Цинев, Г. Э. Цуканов, Н. А. Щелоков, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидадууд В. А. Голиков, М. Холов, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүд С. А. Лосев, В. М. Фалин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин референт Е. М. Самотейкин гэгшэд Советскэ Союзай Гүрэнэй тугуудаар шэмэглэгдэһэн Внуковска аэродром дээрэ нүхэр Л. И. Брежневые угтаба.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад А. М. Александров, А. И. Блатов, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша Л. М. Замятин, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо А. Г. Ковалев, КПСС-эй ЦК-гай Хэрэгүүдые эрхилэгшын орлогшо М. Е. Могилевец, СССР-эй МИД-эй таһагые даагша А. П. Бондаренко мүн лэ ФРГ-һээ бусажа ерээ.

ФРГ-гэй хэрэгүүдые СССР-тэ саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ Х. Хубер, ФРГ-гэй посольствын дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд угтагшадай дунда байлсаба.

(ТАСС).

Республикымнай ажалай үдэр

...РЭХЭ ЖЭЛЭЙ ТҮСЭБӨӨР

...хэнгын районой «Перв...айский» совхозой һү ...иин 4-дэхи фермын ...лектив гүрэндэ һү ту-...ха жэлэйнгээ түсэбые ...зорһосноь урид. тодор-...бол, байгша оной сен-...риин 1-дэ дүүргээд, 1982 ...онгоо түсэбөөр урагша... хүдэлжэ байнхай.

...һүүлэй жэлнүүдтэ эндэхи ...шад 100 үнеэн бүриһөө ... тугал абажа, гарза хо-...ргүйгөөр түлжүүлнэ. ...ник-үрэжүүлэгшэ Вера ...доровна Ивановагай орол-...ын аша яһала харагдана.

...һаалишадай олонхинь дүй ...шэлээр баян, тус тустаа ...зад-хорёод жэлэй турша... хүдэлжэ ябаһан намтар-... Тэдэнэр бэе бэедээ, хэ-... байһан ажалдаа эрилтэ ...тэйгээр хандадаг дээрэ-...һэрэһээ һарада ажалай ...жалтануудые туйлажал ...даг. Өөһэд хоорондын со-...лис мүрысөө эдэбхитэй эмхидхэхэһээ гадна, Чисаанын совхозой Михайловкын МТФ-гэй коллективтэй мүрысэжэ, жэлһээ жэлдэ илажа гарадаг байна. Жэшээлхэдэ, тус коллектив байгша оной нэгэдэхи кварталай дүнгөөр суута һаалишан, ажалай ветеран, Ленинэй орденто Юмжит Дамбаевна Дамбаевагай нэрэмжэтэ районой дамжуулгын түрүүшын шагналда хүртэһэн байна. Энэ шагналынь район соогоо заншалта болгогдонхой.

Мүнөө малай үбэлжэлгэ түлэг дундаа. Тиихэдэ эндэхи һаалишад үбэлэй һарануудта үнеэн бүриһөө 1000 — 1100 килограмм һү һааха гэһэн уялгануудые абанхай, хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тула ажалаа улам шангадхана. — «Түрүү һаалишад тухайгаа хөөрыт» — гээд, фермын бригадир Михаил Григорьевич Кривоносовто хандахадамнай, «Хэн хэнииньшье гэжэ илгаруулхын аргагүйл даа. Һаалишадай нэрэ обог абаад лэ захаһаань дурдаа һаа, бултал түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэһэн, коммунис ажалай ударнигууд, түрүү һаалишад байха. Жэшээлхэдэ, Агапитова Любовь Захаровна түсэбэй ёһоор байгша оной ноябрь хүрэтэр 256 центнерэй орондо 338 центнер һү һаагаа гэхэ гү, али үнеэн бүридэ 1879 килограмм хүртэнэ. Вторушина Надежда Кузьминична 249 центнерэй орондо ноябриин 1-нэй байдалаар 348 центнер гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 1936 килограмм һү һаагаа. Мякотина Татьяна Игоревна түсэбэй ёһоор 254 центнерэй орондо 333 центнер гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 1849 килограмм һү һаагаа. Дурдаһан һаалишадһаамнай бусадыньшье нэгэшье дутуугүй хүдэлнэ», — гээд М. Г. Кривоносов хэлээ бэлэй.

Г. РАДНАЕВА.

ЛУГОВОДУУДАЙ ХУБИТА ЕХЭ

Хойно хойноһоо үргэлжэлһэн ган гасуур жэлнүүд Хяагтын районой ажахынуудай, тэрэ тоодо Мөөрөөшын совхозой хүтэлбэрилэгшэдые, мэргэжэлтэдые олон юумэндэ һургаа. Илангаяа Сүхэ, Сэлэнгэ мүрэнүүдэй захаарһаа сабшалан, таряалан уһалдаг болохо талаар ехэ юумэн хэгдээ.

Жэшээ болгон, Мөөрөөшын совхозые абажа харая. Энэ ажахын хүдэлмэришэд түрүүшээр Сүхэ мүрэн дээрэ бүлүүр хоёр станци тодхожо, сабшалан уһдалуулжа захалаа һэн. Эндэ үнинэй, дуршал ехэтэй тракторист Батоцырен Чагдурович Юможапов хүдэлжэ эхилһэн байна. Тэрэ луговодуудай звено даажа абаад, түрүүшынгээ жэлдэ — 1978 ондо зуугаад гектарай тус бүриһөө 17 — 18 центнер үбһэ ургуулжа абаһан юм.

Саашадаа уһалагдадаг сабшалан үргэдхэгдэжэ ороо, бүлүүр станцинууд нэмэжэ абтаа һэн. Луговодуудай звенонушье олошороо. Тиигэжэ үнгэрһэн жэлдэ энэ совхоздо луговодуудай 6 звено хүдэлжэ, бүлүүр 12 станци хэрэглэгдээ. Эдэ станцинуудай хүсөөр зарим луговодууд зундаа сабшалангаа гурба дахин уһалжа үрдиһэн байна. Жэшээлбэл, мэдээжэ луговод Б. Ч. Юможаповай звено 165 гектар дээрэһээ 2485 центнер үбһэ ургуулжа абаа гэхэ гү, али гектарай 15 центнер хуряажа, абаһан уялгаяа бэелүүлээ.

Залуу коммунист, агроном мэргэжэлтэй Сергей Батомункуевай звено мүн лэ һайн амжалта туйлаа. Тэдэнэр 180 гектар дээрэһээ 2817 центнер үбһэ хуряажа, түсэбөө 104,6 процент дүүргээ.

Бэшэ луговодууд һанаһандаа хүрэжэ шадаагүйшье һаа, энэ жэлэй үбэлжэлгэдэ яһала хүрэхэ тэжээл нөөсэлһэн байха юм. Бүхыдөө энэ совхоздо 18.200 центнер үбһэн бэлэдхэгдэһэн, 1400 тонно силос, 2820 тонно сенаж дарагдаһан, 2 мянгаад центнер һолоомон суглуулагдаһан байна.

Нёдондо жэлһээ энэ совхоз районой ажахынуудһаа эрэ тугал, буруунуудые абажа, түргэн зуура түлжүүлжэ, шахан таргалуулаад, гүрэндэ хүндэ шэгнүүртэйгээр тушааха үйлэдбэриин гол шэглэлтэй болгогдоһон юм. Мүнөө жэлдэ энэ ажахы урдаа табиһан зорилгонуудые урагшатайгаар бэелүүлжэ байна. Гүрэндэ мяха худалдаха гурбан кварталай түсэб, нооһо тушааха жэлэй даабари дүүргэгдэнхэй.

Мүнөө эдэнэр малайнгаа үбэлжэлгэдэ саг соонь, һайнаар бэлдэжэ, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбтэ даабаринуудые сүм дүүргэхээр оролдожо байна. Эндэ ажахын луговодуудай аша габьяа ехэ.

А. МОЛОНОВ,
«Ленинское знамя» газетын редакторай орлогшо.

ХУЛҺА САБШАНАБДИ

...нтэрэгшэ хабартаа, зун... эндэмнай саг соогоо хуроо ороогүй байжа, та...лан, сабшалангай ургаса ...гасуурта дайрагдаа. Илан...а Хүнтэйн талын таряа... газарта юуншье ургаа... Энээнэй хажуугаар, ...й тэн багта гол горход ...өөд, һайн ургасатай ...шалангые уһан абажа, ...э хурялгадамнай ехэхэн ... татаа.

Эдэ бүгэдэһөө боложо, бү...н тэжээл бэлдхэхэ түсэб ... гэжэ 55 процент дүүр-... Оройдоол 21 мянган ...нтнер үбһэн һурилэгдөө. ...риин нэгэшье тонно сенаж, ... дарагдаагүй. Һолоомон ... бага.

Нимэ орёо бэрхэтэй бай... тохёолдоод байхада, ... тэжээл нэмэжэ бэлэд-... арга боломжонуудые ...жэ эхилээбди. Түбхын ... намагай, нуурай за-... хулһа сабшаха, тэндэхи хагда суглуулха гэжэ шиидээбди. Мүн нарһанай ногоон шэлбүүһэ бэлэдхэхээр хараалаабди.

Мүнөө колхоздо хулһа сабшаха 3 звено эмхидхэгдэнхэй. Тэдэндэ машина, техникэ үгтөө. Жэшээнь, З. П. Заяхаев, П. Л. Цыренов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг звенонуудта тус тустань 8 хүн, хэдэн трактор болон бусад техникэ хүдэлжэ байна. Эдэ звенонууд тус бүридөө 1000 центнер хулһа, ожорһо, хагда бэлэдхэхэ юм. Нүгөөдэ Г. Б. Гармаевай даадаг звенодо 5 хүн ажалладаг. Эдэнэр 750 центнер хагда, хулһа сабшажа абаха байна.

К-700 түхэлэй тракторта хулһа, ожорһо хэршэхэ түхеэрэлгэ тодхоод, мүн ДКУ-2М агрегат хүдэлгэжэ, хулһа, хагда жэжэлнэбди. Удаань тэрэнээ тэжээлэй цехүүдтэ абаашажа, шанаржуулна, бусад тэжээлтэй худханабди.

Хагда, хулһа бэлэдхэхэ хүдэлмэрие түргэнөөр ябуулхын тула ажалай нэмэлтэ болон урмашуулгын түлөөһэн тогтоогдонхой. Жэшээнь, арбан хоног соо 250 центнер хулһа сабшажа абаһан звенодо 25 түхэриг шан үгтэхэ юм.

Үшөө нэгэ звено нарһанай ногоон шэлбүүһэ хухалжа, тэрэнээ АВМ агрегадта зөөдэг. Тэндэ шэлбүүһэөөр витаминтай ногооной гурил гаргагдана.

Иигэжэ бүхы онол арганууды хэрэглэн, үбһэ тэжээлэй нөөсэлгые нэмэхэ гэжэ оролдонобди. Бии байһан тэжээлые һайнаа шанаржуулжа, арьбан болгожо малда эдюулхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулнабди.

А. АБИДУЕВ.
Баргажанай районой Хилганын колхозой профкомой түрүүлэгшэ.

Улаан-Үдын гадар хубсаһанай фабрикын утаһа ээрэлгын цех. Эндэ 340 хүн хүдэлнэ, тэдэнэй дунда 175 комсомолшууд бии. Тус цех соо 10 бригада тоологдоно. Геннадий Анатольевич Криволаковай хүтэлбэрилдэг бригада жэл бүри социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Бригадада 15 хүн ажаллана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бригадир Г. Криволаков, Л. Литвинова, Т. Инешина, И. Ильиных, Н. Симакова, С. Шалбогаева, Е. Хальбаева, Д. Ардаева, А. Павлова, Г. Братенькова, Т. Чернигова, Г. Мошина, Л. Ветлугина, А. Жарникова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХААНАШЬЕ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Коммунист хүн хододоо түрүү зэргэдэ ябажа, ажал хэрэгүүдээрээ, өөрынгөө бүхы ажабайдалаар бусадта бодото жэшээ харуулха ёһотой гэжэ партиин Устав соо хэлэгдэнхэй. Тиимэһээ коммунист бүхэнэй түрүү зэргэдэ ябаха үүргэ дээшэлүүлхэ асуудалда манай партиина организаци онсо анхаралаа хандуулдаг. Тэдэнние үйлэдбэриин гол участогууд дээрэ хубаарилан табихада оролдолго гаргадагбди. Манай ажахын гол һалбари мал ажал юм. Тиимэһээ олонхи коммунистнуудынай малшад, механизаторнуудаар хүдэлнэ.

Тэдэнэй дунда аша үрэ ехэтэйгээр ажаллажа, бусадта бодото жэшээ харуулдаг зон олон. Үнинэй ажалай ветеранууд үлэгэр жэшээтэ хүдэлмэреэрээ хүндэтэй болонхой. Дэбээнэй һаалиин фермэдэ гушаад жэлэй туршада Ленинэй орденто, республикын габьяата малшан Ашагта Дугаржаповна Цыбендоржиева хүдэлжэ байна. Партиин зэргэдэ олон жэлдэ ябаһан, районой гэшүүнээр оло удаа һунгагдаһан дуршэлтэй энэ һаалишан бодото коммунистнай түрүү зэргэдэ ябаха үүргые ажалаараа, жэшээтэ ажабайдалаараа гэршэлнэ. Энэ фермэдэ имагтал залуушуул хүдэлдэг юм. Ушар иимэһээ ажалай жэшээ, һурган хүмүүжүүлгэ ехэ удха шанартай. Ашагта Дугаржаповна районой эрхим хүмүүжүүлэгшэдэй нэгэн болоно. Тэрэнэй һурган хүмүүжүүлһэн һаалишан Н. Б. Лхамажапова хэдэн жэлэй туршада мүрысөөнэй эрхимлэгшэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан, партиин гэшүүн ветеран-һаалишаар зууршалагдаһан байна. Тиихэдэ Ашагтын басаган Валентина Норбоевна Цыбендоржиева мүнөө колхозой һаалишадай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Фермынгээ коллектив соо тэрэ эгээн түрүүлэн энэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэһэн тухайгаа элидхээ һэн. Залуу һаалишан коммунист КПСС-эй Гусиноозёрско горкомой гэшүүн юм. Тэрэ мүнөө ерэхэ оной март һарын түсэбөөр хүдэлнэ. Парторганизацинигаа хүдэлмэридэ Валентина эдэбхитэйгээр хабаададаг, залуу һаалишадта туһалхаяа ходо оролдожо байдаг. Тэрэнэй үүсхэл, хабаадалгатайгаар Дэбээнэй клубай хүдэлмэри һайжараа гэхэдэ болоно.

Политическэ, ажалай ба моральна шэнжэ шанарһаа дулдыдангяар кадрнуудые шэлэн абаха, үйлэдбэри дээрэ тааруулан табиха тушаа анхардаг гээшэбди. Мүнөөхи Дэбээнэй фермые эрхилэгшээр олон жэлэй туршада хүдэлһэн Пётр Доржиевич Аюров коммунис ёһоор ажалдаа хандажа, эндэхи фермын коллективэй ажал һайжаруулха хэрэгтэ хубитаяа оруулһан байха юм. Колхозоймнай дунда шатын хүтэлбэрилэгшэд гол түлэб харюусалгаяа һайнаар мэдэрдэг коммунистнуудһаа бүридэнэ. Гэбэшье үйлэдбэридэ сэхэ хамаатай коммунистнууд манай найдабаритай түшэг тулгуури болоно. Нуур-Түхэмэй фермэдэ хэдэн коммунистнууд ажаллажа, һайн партийна бүлэг эмхидхэнхэй. Тэдэнэр коллектив дотороо социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, элдэб эдэбхи үүсхэл бадаруулна. Һүн һааха хэлтэһэй түсэб дүүргэлгэдэ имагтал эдэ коммунистнуудай эгээн түрүүн элидхэлээр байһаниинь һайшаалтай. Г. Цоктоева, С. Кангорова, мүн партиин гэшүүндэ кандидат С. Цыбикжапова гэгшэд амжалта түйлэнэ.

Гэхэтэй хамта фермэнүүдтэ үшөө үсөөн коммунистнууд ажаллана гэжэ тэмдэглэхэ. Ажалай, партиин ветеранууд хүндэтэ амаралтада гарахада, тэдэнние һэлгэхэ эрхим халаан хүмүүжүүлхэ хүдэлмэрине анхаралда абанабди. КПСС-эй зэргэдэ найдамтай, ажалай ба моральна шанараараа үндэр эрилтэдэ харюусажа шадаха хүнүүдые малшад, механизаторнуудай дундаһаа шэлэн абаха асуудалые ходо хараада байлгана. Партида орожо байһан хүнүүдтэ шанга эрилтэ табинабди. Жэшээлхэдэ, Нуур-Түхэмэй фермэдэ залуу малшан Л. Хандуева амжалтатайгаар хүдэлжэ байдаг. Дунда һургуули дүүргэнэй һүүлээр комсомолой путёвкоор фермэдэ ерэһэн, богонхон болзорто дуршэлтэй һаалишан болоһон ажалайнгаа дүнгүүдээр олондо һайшаагдаа. Мүнөө тэрэ ерэхэ жэлэй апрель һарын түсэбөөр хүдэлжэ байна. Энэ һүхэрые партиин гэшүүндэ зууршалаабди. Иимэ жэшээнүүд олон. Коммунистын нэрэ зэргэдэ хүрэхэ хүсэлэй хүдэлмэришэ зон колхозой үйлэдбэриин алишье участогто олдохо.

Хонин ажалай талаар манай колхоз Сэлэнгын бусад ажахынуудта ородоо гэгдэдэг. Гэбэшье хонишодой һайн кадрнуудаар дуталданабди. Хэдэн жэлэй урда олон коммунистнууд отаранууд дээрэ хүдэлдэг, амжалтануудые түйладагшье һэн. Тусхайлбал, Ц. Мансорунова, Д. Хандажапов гэгшэд зуун эхэ хонин бүриһөө зуугаад хурьгадые түлжүүлжэ байгаа. Тэдэнэрэй хонин ажалһаа гаража ошоходо, партком, правлени тэрэ дарыдань найдамтай халаан бэлдээгүй байшоо. Залуушуулай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулхадаа, нэн түрүүн малшад, механизаторнуудаар ажаллахыень уриха, тэдэниие эдэ мэргэжэлдэ һургаха, залуу хүн бүхэниие түрүүшээр дүй дуршэлтэй хүнүүдтэй хүдэлгэхэ шухала. Илангаяа хонишодые бэлдэхэ хэрэгтэ анхарал хандуулнабди. Ажахынгаа бүхы отарануудые имагтал коммунистнуудта даалгажа үгөөхэдэ, хонишодой харюусалга нилээд дээшэлхэ, хонин ажалай эмхидхэл һайжарха бэлэй. Иимэ зорилготойгоор эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулха холын хараатай түсэб табинхайбди.

Зүгөөр шухала бэшэ участок гэжэ хүдөө ажахыда байдаггүйнь мэдээжэ. Тиимэһээ коммунистнуудай үүргэ харюусалгые хаанашье — фермэ, отара болон механизаторнуудай коллективүүдтэ дээшэлүүлхэ гэжэ оролдонобди.

Ю. БАЛЬХАЕВ,
Сэлэнгын районой «Эрдэм» колхозой парткомой секретарь.

Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой механическа цехэй токарьнуудай бригадын бригадир Константин Игнатьевич Матвеев үндэр бүтээсэтэ ажалаараа коллектив соогоо суурханхай. Тэрэ халаан бүриингөө даабарине 120—130 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Эрхим мэргэжэлтын хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд һара, квартал бүриингөө түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэжэ ябахадаа, хододоо түрүү һуури эзэлдэг. Мүнөө тус бригадада коммунис ажалай бригада гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: табадахи разрядай токарь К. И. Матвеев ажалдаа.

И. ДРИГЕНОВЭЙ фото.

ОРОЛДОСЫН АШААР

Манай совхозой Ородой-Адагай һаалиин фермын коллектив габшагай һайн ажалаараа, ажалша бэрхэ хүнүүдээрээ мэдээжэ боложо байна. Энээнинень юун гэршэлнэб гэхэдэ, үнгэрэгшэ жэлдэ Росси Федерации дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр тус коллектив 900 түхэригэй мүнгэн шанда хүртөө. Тэрэнһээ гадуур район соогоо түрүүлжэ, 250 түхэригөөр шагнагдаад, тэрэнээ улаан булангуудые шэмэглэлгэдэ бултыень зорюулһан байна.

Һаалиин фермын бригадир Ц. Н. Нормоевтой һая уулзажа, байгша онойнь ажал хэрэгээр һонирхоһомнай, нигэжэ хөөрэбэ:

— Һаалишаднай хэнииньшье хэн гэшэгүй, оролдосотой һайнаар хүдэлнэ гээшэ. Байгша ондо тэдэмнай 2135 центнер һү һааха түсэбтэй байһан юм. Ашаг үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэнэй ашаар Агуу ехэ Октябриин 64 жэлэй ойдо һү һааха түсэбөө дүүргэжэ, 11-дэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй тоосоогоор тушаажа эхилэнхэй. Һаалишад Валентина Григорьевна Мисюркеева, Светлана Николаевна Соловьева, Ханда Дашиевна Гармаева гэгшэд социалис мүрысөөнэй манлайда ябана.

Энэ фермэдэ хүдэлжэ байһан малшадай оролдолгоор малаймнай байра үбэлжэлгэдэ саг соогоо гүйсэд бэлэн болоо һэн.

Энэ жэлдэ эртүүр саһан орожо, үнеэднай урданайхиһаа урид үбэлэйнгөө районд орсо һэн. Тиигэбэшье зарим дулаан үдэрнүүдтэ бэлшээридэ гарганабди. Тэжээлээр тиимэ элбэг бэшэ гээшэбди. Үнеэднай бүдүүн тэжээлһээ гадна бурдууг ууна, силос эдинэ.

Цыденжап Нимаевич Нормоевой хөөрөөнэй һүүлээр Ородой-Адагай МТФ-гэй улаан булантай танилсаабди. Тэндэнь уни бутарма дулаан, газетэ, журналшье элбэг. Хаһын газетэ, дайшалхы хуудаһан элбэг, юрэдөө хужарлан уншаха юумэн биил хэбэртэй. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд, ахамад мэргэжэлтэд эндэ ерэжэ, малшадта уласхоорондын байдал тухай хөөрэнэ, суглаануудые үнгэргэнэ. «Мүнөөдэр хэн түрүүлнэб» гэһэн гаршагтай хуудаһан абаһаар анхарал татана. Тусхай таһалга соо һаалишад хубсаһаяа һэлгэхэ аргатай. Таһарһан шагтаяашье хадаха арга эндэл байна ха юм.

Ц. Ц. Очиров эндэ механизатораар хүдэлнэ. Үнеэдтэ үбһэ, силос, бурдууг зөөнэ, шабааһашье гаргана.

Үнинэй хүдэлжэ, дуршэл ехэтэй болоһон һаалишадтай хамта залуушуул хүдэлэлсэнэ. Катя Бакшеева, Баирма Гармаева гэжэ басагад дунда һургуули дүүргэд, һаалишад болохо һанаатай эндэ ерээд ажаллажа байна.

Бригадир Ц. Н. Нормоев фермынгээ ерээдүй тухай нилээд бодомжолдог хүтэлбэрилэгшэ юм. Жэшээлхэдэ, ороохо тарья татаха, тээрмэ түхеэрхэ зорилготойгоор сарай баржуулна, фермынгээ хажууда бурдууг шанаха түхеэрэлгэтэй болохын тула оролдоно. Эдэ бүгэдэ һанамжыень совхозой дирекци, партком дэмжэжэ, али болохоор туһалхаар бэлэн байһанаа мэдүүлнэ.

Манай совхозой Ородой-Адагай фермын коллективэй шэнэ табан жэлдэ абаһан эршээ бишыхашье һуладханагүй, саашаа бүри амжалтатай хүдэлхэ байһанда этигэнэбди.

М. БАЛДАНОВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Хэжэнгын район.

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИ

НАЙДАМТАЙ ДАБШАСА

Улаан-Үдын нариин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудые шудалжа байна.

— Манай комбинадай коллектив КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, Л. И. Брежневэй тэндэ хэлэһэн үгые, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин тогтоолнуудые тон анхаралтайгаар шудалан үзэжэ байна. Пленумэй һүүлээр цехэй партийна организацинуудай секретарьнарые суглуулжа, эдэ шухала документнүүдые коллектив дотороо нэбтэрүүлэн ойлгуулха тухай хэлсээбди. Мүн ахалагша агитаторнуудые партномдо урижа, тус тустань тодорхой даабаринуудые үгэбэбди. Зүгөөр манай агитатор, политинформаторнууд дээрэһээ захиралта хүлеэнгүй, графигай ёһоор средагай үдэр — ноябриин 18-да өөһэдынгөө цех, участогуудта Л. И. Брежневэй үгые нүхэдтөө забһарлалгүй үедэ уншажа эхилээ һэн, — гэжэ Улаан-Үдын нариин сэмбын комбинадай парткомой секретариин орлогшо Т. П. Дерес манда хөөрэбэ.

Илангаяа сортировочно цехэй коллективтэ КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудые эмхитэй һайнаар шудална.

— Л. И. Брежневэй удха түгэлдэр үгэ соо арадай ажахые саашадань хүгжөөлгын тодорхой программа табигданхай, — гэжэ сортировочно цехэй партийна организациин секретарь Н. Н. Каратуева хэлэбэ.

— Жэшээнь, түсэбые «бэелүүлхын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа хоёр, гурба дахин эршэдхэхэ хэрэгтэй бшуу» гэжэ Л. И. Брежнев тон зүбөөр заана. Манай цехэй коллектив эдэ үгэнүүдыень хүтэлбэри болгон, бүри эршэмтэйгээр ажаллахаар зорижонхой.

Нээрээшье коммунис ажалай коллектив гэһэн үндэр нэрэ зэргэтэй сортировочно цехэй хүдэлмэришэдтэ Л. И. Брежневэй эдэ үгэнүүдэй тон удха шанартай байжа, һайшаагдаһаниинь гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, урдань гэзгэдэлдэшье ороод үзэһэн тус цехэй коллектив һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада цехүүд хоорондын социалис мүрысөөндэ шангай һууринуудые ото эзэлжэ ябана. Жэшээнь, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлэй 10 һарын туршада цех 5 дахин 1-дэхи, 5 дахин 2-дохи һууринуудта гараһан байна. Тиихэдэ II кварталда 2-дохи һууринда, мүн III кварталда 1-дэхи һууринда гаража, дамжуулгын Улаан тугта, мүнгэн шанда хүртэһэн байха юм.

Тус цехтэ хүсэлэл оролдолгоёо эршэлхэн хүдэлдэг, ёһотойл үүсхэлшэд олон. Жэшээнь, Буряадай комсомолой шангай лауреат Бальжима Аюшеевагай толгойлдог нооһо илгагшадай бригадын гэшүүд байгша оной эхиндэ табан жэлэйнгээ түсэбые дүрбэн жэл соо дүүргэхэбди гэжэ уялга абаа һэн. Энэ үгэеэ дүүргэхые оролдон, тус бригадынхид болзорһоо урид, ноябриин 4-дэ, жэлэйнгээ түсэбые бэелүүлбэ. Тиихэдэ З. П. Аносова В. Ф. Дмитриева хоёрой бригаданууд жэлэйнгээ түсэбые бүри октябриин 5-да, болзорһоо гурба шахуу һараар түрүүлэн дүүргээ. Тэрэшэлэн С. Д. Логинова, В. Л. Ефремова, Н. П. Иванова гэгшэдэй бригаданууд түсэбүүдээ мүн лэ дүүргэнхэй. Юрэнхыдөө, эдэ 6 бригадын бүридэлдэ ородог 54 хүн 1982 оной тоосоогоор хүдэлжэ байна.

Тус цехэйхид оронойнгоо ажабайдалда удха шанартай үйлэ хэрэгүүдые, ойн баярай үдэрнүүдые габшагай ажалаараа тэмдэглэдэг һайн заншалтай юм. Мүнөөшье В. Н. Шевченкын бригада, профсоюзуудай XVII съездын хүндэлэлдэ ажалай жагсаалда зогсожо, съездын нээгдэхэ үдэр — мартын 16 болотор 1982 оной 1-дэхи кварталай даабари дүүргэхээр шиидэнхэй. Мүн Светлана Логиновагай комсомол-залуушуулай бригада ВЛКСМ-эй XIX съездэдэ зорюулан, гараха жэлэй түрүүшын хахадай түсэбые 5 һара соо дүүргэхэ уялга абанхай.

1982 оной түсэбые үлүүлэн дүүргэлтын зайлашагүй эрхэ нүхэсэлнүүдэй дундаһаа Л. И. Брежнев Пленум дээрэ хэлэһэн үгэ соогоо нэн түрүүлэн алмалта, арьбалалтын гуримые тон нариинаар сахилгые нэрлээ. Сортировочно цехэй партийна организаци энэ асуудалые саг үргэлжэ анхаржа байдаг. «Социалис зөөри гамнаха, гуримаар сахилгые һайжаруулха» гэһэн асуудалда зорюулагдаһан цехэй партийна собраниин һаяхан үнгэрөө. Нооһые урихэ, тарааха, хэхэ, нюусаар абажа гаргаха үшарнуудые огтолон хахын тулада арадай хиналтын постнууд малшадай ажалые бүри эдэбхижүүлхэ, һалхинда нооһо үргэдэхэгүйн тула забһарһааа гада гарахадаа, сонхонуудые хаажа ябаха, даалгагдаһан зэр зэмсэгээ бүрин бүтэн хэрэглэхын түлөө харюусалгые шангадхаха гэжэ суглаанай тогтоол соо бэшэгдэнхэй. Тиихэдэ бухы янзын мэдэсэнүүдые гамтайгаар хэрэглэхын тула хүдэлмэришэд мэргэжэлтэдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэрине һайжаруулха шухала онсологдоо. Эдэ мэтэ хэмжээ ябуулгануудые хараалһан тодорхой түсэб суглаан дээрэ баталагдаба.

Тус цехэй хүдэлмэришэд КПСС-эй XXVI съездын, ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, Л. И. Брежневэй заабаринуудые нөөнэй үе шатын дайшалхы программа болгон өөһэдөө абанхай гэжэ дээрэ дурдагдаһан жэшээнүүд батадхана. Энэ асуудалда зорюулагдаһан хөөрэлдөөн бүхэндөө агитаторнууд: халаанай мастер, групорг Г. М. Морозова, халаанай мастер А. Л. Иванова, үйлэдбэриин һуралсалай мастер А. В. Садкова, бригадай талаар мастер В. К. [illegible]тикова, бригадир Н. В. [illegible]дунова, бусад байгша оной түсэбые амжалтатайгаар дүүргэжэ, ерэхэ жэлэй түсэб, уялгануудые жэшээгүйгөөр бэелүүлхын найдамтай үндэһэ һуури бии бүхыень нүхэдөө уряалжа байха юм.

Н. БАДМАРИНЧИНО[illegible]

КПСС-эй АГРАРНА ПОЛИТИКА БЭЕЛҮҮЛЭГДЭНЭ

ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ГОЛ ЗОРИЛГО

«Эдеэ хоолой программа — ажахынье, политическэшье талаараа — бүхы түсэбтэ табан жэлэй гол зорилго болоно. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хурдан түргэн хүгжэлтэ хадаа, тэрэниие шиидхэлгын үндэһэ һуури мүн».
(КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленум дээрэ Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэһөө).

Манай партиин XXVI съезд дээрэ хараалагдаһан эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилгые хурдан түргэнөөр, тогтууритай һайнаар хүгжөөхэ хараа шэглэл КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1981 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ дотор, СССР-эй арбадахи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сессиин материалнууд соо гүнзэгыгөөр тодорхойлогдоһон байна.

Эдеэ хоолой программа хадаа бүхы түсэбтэ табан жэлэй гол зорилго болоно гэжэ тоологдоо. Хүн зоной эгээл шухала, ажабайдалай эриатэ хэрэглэмжэнүүдые хангалгада хабаатай хэрэгэй онсо удха шанараар, үүргээр энэ зорилгын хойшолуулашагүй шухала байһаниинь тодорхойлогдоно бшуу.

Эдеэ хоолой комплексно программые табижа, табан жэлэй түсэбтэ оруулха шухала гэжэ партиин XXVI съезд тоолобо. Эсэсэй үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаха зорилготой энэ программа КПСС-эй аграрна политикые саашадань хүгжөөлгэдэ тон шэнэ шата болоно. Агропромышленна комплексын түсэбүүдые зохёожо, ашаг үрэ ехэтэйгээр бэелүүлхэ зорилгонуудай элдэб түхэл шэнжэ 1981 — 1985 онуудай, мүн 1982 оной ороной Экономическа ба социальна хүгжэлтын түсэбүүд дотор үргэнөөр найруулагдаһан байха юм.

Эдэ түсэбүүдэй эгээн шухала шэнжэнүүдэй нэгэниинь агропромышленна комплексдо хабаатай байна, тэрэнэй ажахын бүхы шатануудые тэнсүүритэй һайнаар, нягта холбоотойгоор бэелүүлхэ шухала гэжэ тоолоно. Мүнөө экономическые хүгжөөхэ арга нүхэсэлнүүд аграрна үйлэдбэридэ, мүн тэрэниие хангадаг промышленностиин, транспортын ба худалдаа наймаанай һалбаринуудта хабаатай.

Хүдөө ажахые үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдээр хангадаг, мүн тэрэнэй продукциие гутаангүй хадагалдаг, буйлуулан болбосоруулдаг һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно. Манай аграрна предприятинуудай үйлэдбэриин гол фонднуудай, багсаамжалхада, 85 процентнь промышленна үндэһэ һууритай болонхой гээд тэмдэглэжэ шадаха байнабди. Хүдөө ажахын продукци абалгада гараһан материальна гаргашануудай 55 процентнь оньһон техникын хүсөөр бэелүүлэгдэдэг промышленна ажал хэрэгтэ хабаатай юм. Газар тарялан болон мал ажалай продукциин хахадһаа үлүү хубинь промышленна болбосоруулгада эльгээгдэдэг.

Ороной агропромышленна комплексын материально-техническэ хүсые саашадань үргэдхэхые табан жэлэй түсэбөөр хараалагданхай. Жэшээнь, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые — 45 процентээр, ургамалнуудые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалгые 40 шахуу процентээр дээшэлүүлхые түсэблэгдэнэ. Хүдөө ажахын машинануудые бүтээлгэ 1,4 дахин ургаха. Мал ажалай ба тэжээл үйлэдбэрилгын машинануудые бүтээлгэ хурдан түргэнөөр хүгжөөхые хараалагдана.

Саашанхи ургалтын дурсагдаһан үрэ дүнгүүд айхабтар ехэ байна бшуу. Гэбэшье хэрэг байдалынь гансал эдэнэй хэмжээгээр бэшэ, харин һайн шанараарнь тодорхойлогдодог. Тэрэнэй удха шанарынь гэхэдэ, ургаса гол түлэб хангалтагүй сагай уларилһаа бэшэ, харин нэн түрүүн заводой конвейерһээ дулдыдаха байна.

Хүдөө ажахы хадаа эдеэ хоолой программын үндэһэ һуури болодог байһаниинь мэдээжэ. Тэрэниие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэ эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, хүдөө ажахын түүхэй эдээр ороноо хангалгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэл болоно ха юм. Энэ һалбариие хүгжөөлгын эршэ дэлисын ямар шууд сэхээр, экономическа гүнзэгы удхатайгаар тодорхойлогдоһыень харанабди.

Табан жэлэй турша соо хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгэ жэлдээ дунда зэргээр 13 процент дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана. 1985 ондо тэрэ 147,1 миллиард түхэригтэ хүрэхэ байна. Ороохо тарья болон тэжээл үйлэдбэрилгэ хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байна. Табан жэлэй турша соо тарья хуряалга жэлдээ дунда зэргээр 35 миллион шахуу тоннoор дээшэлүүлэгдэхэ, 1985 ондо тэжээл үйлэдбэрилгын ниитэ хэмжээн, 1980 онойхитой жэшэбэл, 25 процентээр ургаха юм. Мяха үйлэдбэрилгэ 2 миллионһоо үлүү тоннoор ехэдхэгдэхэ. Хартаабха, овощ болон үрэ жэмэс ургуулжа хуряалга нилээд дээшэлүүлэгдэхээр хараалагдана.

Эдэ бүгэдэ материально-финансын шухала хэрэгтэй нөөсэнүүдээр батадхагдана. Табан жэлэй хугасаа соо хүдөө ажахыда 190 миллиард түхэригэй капитальна һомологонууд хэгдэхэ. Энэ[illegible]хы арадай ажахыда һо[illegible]доһон мүнгэнэй 27-һоо[illegible] процент болоно бшуу[illegible]һон техникэ, минеральн[illegible]жүүлгэнүүд хүдөө нют[illegible] ехээр эльгээгдэхэ, газ[illegible]ряалангые һайжаруулха[illegible]мэри үргэнөөр ябуу[illegible] байна.

Хараалагдаһан хүдэ[illegible] бэелүүлхын, һомоло[illegible] мүнгэ зөөриие ашагла[illegible]ла ехэ хүсэлэл оролдо[illegible] гаргагдаха зэргэтэй. [illegible] ажахые хүгжөөхэ тала[illegible]раалагдаһан зорилго[illegible] бэелүүлхэ гээшэ айхабт[illegible]дэ хүшэр, тон шухал[illegible] мүн. Тэрэниие шиидхэл[illegible]дэнэй бэелүүлхэ хууль[illegible] болоно.

«Түсэбтэ табан жэл [illegible]суур жэлһээ эхилбэ, — нүхэр Л. И. Брежнев [illegible]һэн. — Гэбэшье энэ уша[illegible] хоолой зүйлнүүдые ү[illegible]рилгые хурдан түр[illegible] тогтууритай һайнаар [illegible]лүүлхэ гэһэн манай зах[illegible]бэринуудые бэелүүлгэд[illegible]бэг бэрхэшээлнүүдые [illegible]руулжа шадахагүй, уша[illegible]шье ёһогүй».

Түсэбтэ табан жэл[illegible] зорилгые шиидхэлгын, [illegible]мнай бүхы дабшалтын [illegible] зам партиин түүхэтэ [illegible] съездээр тодорхой[illegible] КПСС-эй ЦК-гай но[illegible] (1981 он) Пленумэй [illegible]мна шиидхэбэринүүдэ[illegible] додхогдоо, табан жэлэ[illegible] бүүд дотор найруулагд[illegible] вет хүнүүд зохёон бай[illegible] энэ программые урм[illegible]ригжолтойгоор, халуу[illegible] шаалтайгаар угтажа, т[illegible] бодото дээрэнь амж[illegible]гаар бэелүүлхын тула [illegible] шиидэнхэй байһанаа м[illegible]

Д. СМИ[illegible]

ТАСС-ай [illegible]

МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ — ШАНГА ШАЛГАЛТА

ХАРЮУСАЛГАТА ХАҺЫН ОРООД БАЙХАДА...

Үдын нэмжээ үргэн дайда алтан намарайнтаа шэнжэһээ бэлэхэнээр хахасахаяа байгаагүй шэнгээр харагдана. Тарялангай полинууд тунта саһанда үшөөл даруулаагүй, намарайнгаа үнгөөр алтарна. Хэгдарһан нуга сабшалангуудайшье шарай адуулхада, үбэлэйнгөө хүнжэл нэмэрихэ үшөөл үды шэнги. Тэдээн дээгүүр бэлшэжэ ябаһан адуу малай олон һүрэгүүд ута намарта үшөө нэгэ шэнжэ нэмэнэ.

Һаяын эдэ үдэрнүүдтэ Хориин районой хэдэн ажахынуудаар ябажа, малшадтай уулзахада, үбэлэй хүйтэниие дабахаар бэеэ зэһэжэ, ута намарай үдэр бүхэниие дүүрэн хэрэглэхые оролдожо байһыень ойлгохоор һэн.

Районой малшадай хүдэлмэриин дүнгүүдтэй танилсахада, табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбүүдые [illegible]

«Георгиевский» совхозой малшад район дотороо үүсхэл гаргажа, энэ үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, мал ажалай продукцинуудые үйлэдбэрилгые улам дээшэлүүлхэ талаар үндэр социалис уялгануудые абанхай.

Арбан һарынгаа түсэбүүдые ажахын малшад мүн лэ дүүргээ. Энэл ажахын Амгалантын һү һаалиин фермынхид Агуу ехэ Октябриин ойн үдэртэ һү үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ даабари сүм дүүргээд, ерэхэ оноййго түсэбөөр хүдэлжэ эхилэнхэй.

Районой малшад тэдэнэй үнэтэ үүсхэлые дэмжэжэ байһанаа ажахы бүхэндэ һаяхан үнгэргэгдэһэн «малшадай үдэр» дээрэ мэдүүлбэ.

Хүлэй совхозой Тарбагатайн һү һаалиин фермэ дээрэ энэ ажахын малшад сугларжа, урдахи зорилгонуу[illegible]

центнер һү үйлэдбэрилхэ түсэбтэй. Мүнөө эндэ ноябриин нэгэнэй мэдээгээр 3012 центнер һүн һаагданхай. Үлэһэн хоёр һарын турша соо жэлэйнгээ түсэбые гүйсэд дүүргэхэ ямар арга эндэ бииб? Энэ асуудал малшадай суглаан дээрэ табигдахал ёһоор табигдаба. Тиихэдээ түсэб дүүргэлтэдэ һаад ушаруулха дутуу дунданuудай Хүлэй совхоздо нилээд олон байһаниинь элиржэ гараба.

Энэ фермэдэ 200 үнеэн бии. Тэдэниие 10 һаалишан һаажа байдаг. Мүнөө, хэнэйшье мэдэһээр, үнеэдэй һү шэмэ дээшэлүүлхэ гээшэ ехэ оролдолгын хүсэн. Үбһэ тэжээлэй багаар бэлэдхэгдэһэн энэ жэлдэ фермэ бүхэнэй тэжээлэй цехүүд дүүрэн хүсөөрөө хүдэлгэгдэжэ байха зэргэтэй. Түсэбэй дүүргэлтын иимэ бэрхэшээлдэ орохыень [illegible]

байдагтанъ эндэхи һаалишад гомдоно. Ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд фермын тугалнуудта анхаралаа һулаар табина. Үбшэнһөө һэргылэлгын хүдэлмэри ёһотоор хэгдэдэггүйдэ тугалшад мүн лэ гомдолтой.

Ажахы соогоо түрүү гэжэ тоологдодог Тарбагатайн фермээрхинэй иимэ байдалтай байхада, Санномыскынхид бүрил ахир байдалда оронги. Санномыскын фермэдэ мүнөө жэлдэ 4110 центнер һүн үйлэдбэрилэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй. Харин арбан һарада тэрэнь ойролоод 3390 центнертэ хүрөө. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 720 центнер һүн яагаад үйлэдбэрилэгдэхэ ёһотойб? Октябрь һарада энэ фермэдэ ойролоод 182 центнер һүн һаагданхай.

Иимэ байдал эндэ яахадаа тохёолдохо ушартайб? Гүрэн[illegible]

шье түсэбэй дүүргэлтэдэ бүхы һаналаа табиха бэшэ, мүн үйлэдбэриин саашанхи хүгжэлтэдэ дүүрэнээр анхарха ушартай.

Хүлэй совхоздо ушарһан нимэрхүү байдал Хориин районой олохон ажахынуудта үзэгдэдэг байна.

Үдын, Хасууртайн, Дэдэ-Тайлсын совхозуудай һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүдэй социалис уялгаяа дүүргэхэнь бэрхэтэй болонхой. Эндэ гансашье үбһэ тэжээлэй дутамагһаа болоно бэшэ.

«Георгиевский» совхозой малшад болон мэргэжэлтэдэй социалис уялганууд дотор олон һайн үүсхэлтэ хэрэгүүд тодорхойлогдонхой. Үбэлжэлгын түрүүшын үдэрнүүдһээ ниитынгээ мал тобир тарганаар байлгажа, ашаг шэмыень улам дээшэлүүлхэ та[illegible]

М. БАТОИН,
манай тусхай корр.

УКРАИНЫН ССР. Энэ табан жэл соо мяха ба һү үйлэдбэрилгэ эрид дээшэлүүлхэ тэһэн үүсхэл гаргаһан Черкасска областиин хүдөө ажахын үйлэдбэришэд [illegible] түлөө эдэбхи [illegible]. Олонхи ажахынуудай малшад шахан таргалуулгада табигдаһан малай толгой бүриин шэнгүүлгэ сүдкэдэ 1100—1200 грамм нэмээнэ. Машинна һаалгын мастернууд үнеэн бүриһөө 15—20 килограмм хүрэтэр һү һаана.

Областиин малшад [illegible] ра соо гүрэндэ 600 тонно мяха мянган тонно һү үлүү тушаалаа.

Иимэ һайн үрэ дүнгүүд хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы участогуудые [illegible]

Маньковско районой Островскэ [illegible] колхозодо гурбан жэлэй [illegible] баригдаһан эбэртэ боро малай [illegible]лекс (зураг дээрэ) [illegible] Энэ [illegible]лекдэ 6,5 мянган толгой мал [illegible]доно.

ТАСС-ай фотохроника.

КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ, СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ГЕРМАНИИН ФЕДЕРАТИВНА РЕСПУБЛИКАДА ЕРЭҺЭН ТУХАЙ

ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

...мании Федеративна ...убликын Федеральна ...р Гельмут Шмидтын ...аар Советскэ Союзай ...унис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь, Совет Социалис Республиканудай Союзай Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Леонид ... Брежнев 1981 оной ...ин 22—25-да Германиин Федеративна Республикада албанай хэрэгээр ерэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев Германиин Федеративна Республикын Федеральна президент профессор доктор ... Карстенстай уулзаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо И. В. Архипов гэгшэд Германиин Федеративна Республикын Федеральна канцлер Г. Шмидттэй, Федеральна канцлерай орлогшо, гадаадын хэрэгүүдэй федеральна министр Г.-Д. Геншертэй болон экономикын федеральна министр Ламбсдорфтой хэдэ хэдэн дахин уулзаһан, хөөрэлдэһэн байна.

...нэй урда тээ болоһон ...лдөөнүүдые, тэрэ тоодо ... оной зун Москвада болоһон хөөрэлдөөнүүдые үргэлжэлүүлэн, хоёр гүрэнэй түлөөлэгшэд Европодо, мүн дэлхэйдэ хабаатай уласхоорондын шухала асуудалнуудые, тэрэшэлэн хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаануудай мүнөө үеын байдал ба ерээдүйн хараа зайе даамай гүнзэгы зүбшэн хэлсэв.

...рэнүүдэй хоорондохи ...лда, тэрэшэлэн гүрэнүүд ...ондын харилсаануудта ...дэ нүлөө үзүүлдэг, иланхаяа мүнөөнэй уласхоорондын байдалда хабаатай политическэ асуудалаар болодог ...лдөөнэй ехэ удха шанарые Л. И. Брежнев Г. Шмидт хоёр тэмдэглэв. ...хөөрэлдөөн хадаа бүхы гүрэнүүдэй урда табигдаһан байгаа мүнөө үеын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ зорилгодо харюусаха ёһотой гэһэн һанамжа ...эр баримтална. Хоёр гүрэн өөһэдтөө даажа абаһан хэлсээнүүдэй ёһоор уласхоорондын байдалай урагшатай һайнаар, тогтууритай хүгжэхэ, бата бэхи эб найрамдал хангаха хэрэгтэ ...дынгөө хубитые оруулхаань, шухала һэн гэжэ тэдэнэр тоолоно.

Хоёр гүрэндэ, Европодо, тэрэшэлэн эб найрамдал хангаха тулада, мүн уласхоорондын харилсаа холбоондо ...элтэ туйлахын тулада Советскэ Союз болон Германиин Федеративна Республикын хоорондохи харилсаануудай ямар удха шанартай байһые мэдэрхэ зуураа хоёр гүрэн баталагдаһан договорнууд болон хэлсээнүүдэй, нэн түрүүн 1970 оной августын 12-то баталагдаһан договорой, тэрэшэлэн 1978 оной майн 6-да абтаһан хамтын декларациин ёһоор хоёр тала өөһэдынгөө политикые саашадаашье саг үргэлжэ, хэлбэришэгүйгөөр үндэһэлэн ябуулхаар шиидэнги байһанаа батадхан гэршэлээ.

Имэ политикын үндэһэ һуури дээрэ ябуулагдадаг политика хадаа элдэб һалбаринуудта али алиндаа хэрэгтэй харилсаануудые тодорхойгоор бүридүүлхэ хэрэгтэ шухала үүргэ дүүргэдэг байһыень анхаралдаа абажа, хоёр гүрэнэй түлөөлэгшэд мүнөө хүсэндөө байһан хэлсээнүүдэй үндэһөөр, нэн түрүүн 1978 оной майн 6-да баталагдаһан удаан болзорой хэлсээнэй, тэрэшэлэн 1980 оной июлиин 1-дэ баталагдаһан удаан болзорой программын үндэһөөр хоёр талын аша туһада харюусадаг экономическа харилсаануудай урагшаа дабшан хүгжэхын тулада саашадаашье хүсэлэл оролдолгоёо гаргаха байна. Тиихэ зуураа али алинай аша туһатай тааралдадаг экономическа харилсаанай таатай һайн хүгжэлтэ хадаа гүрэнүүд хоорондохи харилсаануудта бүхы дээрээ һайн нүлөө үзүүлнэ, тиигээд уласхоорондын оршон байдалай тогтууритай байдалда, эб найрамдал бэхижүүлгэдэ туһа нэмэри болохо байха гэһэн хараа бодолые тэдэнэр баримталдаг байха юм.

Экономическа ба научно-техническэ харилсаа холбооной талаар Советскэ Союзай болон Германиин Федеративна Республикын комиссиин Москвада сентябриин эсэс багаар үнгэрһэн X сессиин үрэ дүнгүүдые хоёр тала һайнаар сэгнэһэн байна. Комисси ба тэрэнэй органууд элдэб һалбаринуудай талаар экономическа холбоо барисаа хүгжөөхэ, улам гүнзэгырүүлхэ хэрэгтэ аша туһатай хубитаяа оруулна. Тэдэнэр саашадаашье экономико болон техникын талаар проектнүүдые бэелүүлгэдэ, тэрэшэлэн жэжэ ба дунда зэргын предприятинуудые хабаадуулжа байгаад, үйлэдбэриин хамжаае хүгжөөлгэдэ туһа нэмэри хэхэ хараатай юм.

Европын оршондошье, мүн бүхэдэлхэйн хэм хэмжээн соошье энергетикын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хоёр тала горитой удха шанар олгоно. Германиин Федеративна Республикые болон Баруун Европын бусад оронуудые хангахын тулада совет байгаалиин газ эльгээхэ, мүн Советскэ Союзай газопроводуудта хэрэгтэй соргонууд болон түхеэрэлгэнүүдые эльгээхэ тухай хоёр талын фирмэнүүдэй, банкнууд ба организацинуудай хэлсээнүүдые баталһыень тэдэнэр амаршалһан байна. Германиин Демократическа Республикын правительстватай зүбшэлсэһэнэй ёһоор Советскэ Союзһаа абтаха байгаалиин газ мүн лэ Берлиндэ (Баруун) эльгээгдэхэ юм. Өөһэдынгөө арга боломжонуудай хэм хэмжээн соо тэдэнэр дурсагдаһан проектые бэелүүлгэдэ туһалхаар бэлэн байһанаа мэдүүлээ.

Бэе бэеэ һайнаар ойлголсолгодо туһалха хүсэл эрмэлзэлые хүтэлбэри болгон, хоёр тала соёлой, эрдэм наукын ба техникын, һуралсалай, спортын ба аяншалгын талаар харилсаа холбоогоо улам гүнзэгырүүлхын түлөө тэмсэнэ.

Энэрхы сэдьхэлэй шэнжэтэй асуудалнуудаар һанамжаа халан абалсаад, хоёр тала хадаа тиимэ асуудалнуудые һайнаар һанангяар шиидхэхэ хүсэлэнтэй байһан тухайгаа мэдүүлээ.

Дэлхэй дээрэхи мүнөөнэйшье, мүн ерээдүйншье байдал тодорхойлдог эгээл шухала асуудалнуудаар Л. И. Брежнев, Г. Шмидт һанамжаяа али бүхы талаһаань, гүн гүнзэгыгөөр халан абалсаа. Уласхоорондын бии байгаа түгшүүрилэй шалтагаанууд тухай тэдэнэр тус тус хараа бодолоо найруулан хэлэжэ үгэһэн байна. Эб найрамдал сахин хамгаалхын ба бэхижүүлхын түлөө, бии байгаа түгшүүрилые бага болгохын түлөө бүхы гүрэнүүдэй дааха үндэр харюусалгые тэдэнэр дахинаа онсолон тэмдэглэбэд. Энээнтэй дашарамдуулан, арсалдаата асуудалнуудые найдамтайгаар, үнэн зүбөөр гүримшуулгын аша туһа харалсажа, тэдээндэ бэеэ бариигяар, шүүжэ үзэнгеэр ба бүтэмжэтэйгөөр хандаха шухала гэжэ тэмдэглэгдээ һэн. Удаан болзорой хараатайгаар түгшүүрилтэ байдал һуларуулгын ба адли тэгшэ эрхэтэй эбэй харилсаа холбооной политикые сахихын, мүн бэхижүүлхын тулада али бүхы юумэ хэхэ шухала гэжэ этигэжэ байһанаа тэдэнэр элирхэйлэн мэдүүлээ.

Бүхы гүрэнүүдэй амгалан ёһоной харилсаа холбооноһоо ондоо тиимэ шэлэн абамаар ухаансар арга зам байхагүй, тиигээд энэ харилсаа холбоон адли тэгшэ эрхын, гүрэнүүдэй бэеэ даанхай, сүлөөтэ байдал хүндэлэлгын, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэһэн үндэһөөр байгуулагдаха ёһотой гэжэ тэдэнэр этигэнэ.

Европодохи байдалда хабаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ зуураа хоёр тала болбол 1971 оной сентябриин 3-да баталагдаһан дүрбэн талын хэлсээе нарин нягтаар сахихын, гүйсэдөөр бэелүүлхын түлөө һанамжаяа мэдүүлһэн байна. Энэ хэлсээн Европын түбтэхи оршон байдалые һайжаруулгада горитойгоор нүлөөлөө, тиигээд арба гаран жэлэй турша соо шахардуу байдал һулаалгын шухала зүйл болоод байһаар гэжэ тэдэнэр сэдьхэлээ ханан тэмдэглээ.

Түгшүүрилтэ байдал һуларуулгын политикын гол шухала зүйлнүүдэй нэгэнииинь хадаа Европодохи аюулгүй байдал ба харилсаа холбоон тушаа зүблөөнэй эхилһэн хүгжэлтые хэлбэришэгүйгөөр үргэлжэлүүлхэ, Хельсинкидэ баталан абтаһан Түгэсхэлэй актын бүхы гол ёһонуудые, хараа заабаринуудые сахиха ба бодотоор бэелүүлхэ ябадал мүн болоно гэжэ хоёр тала нэгэн һаналтай байна.

Мадридта боложо байгаа уулзалгын байдал ба хараа замуудые хоёр тала зүбшэн хэлсээ. Түгэсхэлэй актын бүхы бүлэгүүд тушаа урагшаа дабшалгын аша туһада нэтэрүү шанга хүсэлэл оролдолго саашадаашье гаргахын түлөө, энэ уулзалгые горитой үрэ дүнгүүдтэйгээр, шадаал һаа жэлэй эсэс болотор дүүргэхын түлөө тэдэнэр һанамжаяа мэдүүлээ.

Бэе бэедээ этигэлсэлгые бэхижүүлхэ хэмжээнүүдые лам саашадань хүгжөөлгэдэ хоёр тала онсо анхарал хандуулаа. Мадридта боложо байгаа уулзалга дээрэ тусхайта эли тодо мандадтай, гаар Европодо бэе бэедээ этигэлсэлгые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэмжээнүүд тушаа, буу зэбсэг хуряаха тушаа конференци зарлаха тухай шиидхэбэриие баталан абалгада туһалхаар шиидэнги байһанаа тэдэнэр элирхэйлэн мэдүүлһэн байна.

Аюулгүй байдалай, буу зэбсэг хизаарлаха ба хуряаха асуудалнуудта хөөрэлдөөнүүдэй үедэ Л. И. Брежнев, Г. Шмидт онсо анхарал хандуулаа. Тодорхой хэлсээнүүдые баталһанай аргаар шадаал һаа, бүри бага хэмжээндэ хүсэнүүдэй тогтууритай тэнсүүридэ туһа нэмэри хэлгын шухала байһан тухай тэдэнэр һанамжаяа мэдүүлбэд. Энэ талаар туйлагдаха дэбжэлтэ хадаа политическэ оршон байдалые һайжаруулгада, уласхоорондын харилсаануудта этигэлсэлгые һэргээн байгуулгада эгээн ехээр туһалжа болохо юм. Дурсагдаһан асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг хуралдаануудай хэм хэмжээн соо тодорхой һайн үрэ дүнгүүдые туйлаха хэрэгтэ зорюулагдаһан хүсэлэл оролдолгоёо үргэлжэлүүлхээр, эдэбхижүүлхээр хоёр тала түгэс шиидэнги байна.

Буу зэбсэг хуряаха тушаа ООН-ой Генеральна Ассамблейн болохоёо байгаа тусхай II сесси, мүн тэрэниие нарин нягтаар бэлдэлгэдэ тэдэнэй хандуулдаг удха шанарые хоёр тала онсолон тэмдэглээ.

Ядерна буу зэбсэг хизаарлаха асуудалаар хоёр тала өөһэд өөһэдынгөө хараа бодолые дахинаа найруулан мэдүүлээ. Стратегическэ ядерна буу зэбсэг хизаарлаха ба хорооха ябадалые саашадань үргэлжэлүүлгэдэ тэдэнэр онсо удха шанар олгоно. Советскэ Союз ба Америкын Холбоото Штадуудай хоорондо ноябриин 30-да Женевэдэ хэлсээнүүдэй эхилхэ байһантай дашарамдуулан, хоёр тала сэдьхэлээ ханангяа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ. Эдэ хэлсээнүүд тухай 1981 оной сентябриин 23-да үгэсэ ойлголсогдоһон байгаа. Энээнтэй холбоотой, тиигээд тэдэнэй хоорондо бии байгаа алгасалдаатай асуудалнуудаар хоёр тала өөһэд өөһэдынгөө хараа бодолнуудые найруулан хэлэжэ үгөө. Хэлсээнүүдэй үедэ зүбшэн хэлсэгдэхэ буу зэбсэгэй талаар хүсэнүүдэй тэнсүүриие шадаал һаа бүри бага хэм хэмжээндэ тогтоохо гээшэ тогтууритай байдал болон уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхын тулада ехэ удха шанартай, мүн тус тус хэлсээ туйлахын тулада бүхы хүсэлэл оролдолго гаргагдаха ёһотой гэжэ тэдэнэр тоолоно.

Түбэй Европодо зэбсэгтэ хүсэнүүд болон буу зэбсэг али алиин тээһээ хорооха ба энээнтэй холбоотой хэмжээнүүд тухай Вендэ боложо байгаа хэлсээнүүдтэхи анхал хэрэгэй байдал тушаа һанамжаяа халан абалсаа. Европодо аюулгүй ба тогтууритай байдал бэхижүүлхын тулада эдэ хэлсээнүүдэй удха шанарые хоёр тала онсолон тэмдэглээ, тиигээд тэдэнэй амжалта туйлахадань эдэбхитэйгээр туһалха хүсэл эрмэлзэлээ батадхан гэршэлээ.

Дэлхэйн элдэб районуудта тохёолдодог зүришэлдөөтэ ба кризисэй байдал гансашье тус тус гүрэнүүдтэ хабаатай бэшэ, мүн уласхоорондын байдалда бүхы дээрэнь таарууггүй муугаар нүлөөлжэ болохо юм. Эб найрамдал сахин хамгаалхын түлөө даадаг харюусалгаяа мэдэржэ байгаад, өөһэд хоорондынгоо харилсаануудта зохисотойгоор бэеэ барижа байгаад, түгшүүрилтэ байдалай бии байгаа гуламтануудые усадхалгада, мүн зүришэлдөөтэ шэнэ оршон байдалые уридшалан зайсуулгада хүсэлэл оролдолгоёо бүхы гүрэнүүдэй элсүүлхэнь мүнөө үеын эрхэ байдалда илангаяа шухала гэжэ тэдэнэр тоолоно. Политическэ шухала гүримшүүлгэ туйлаха гээшэ энээнэй ори гансахан найдамтай ба ухаансар арга зам мүн болоно.

Азидахи, Африка болон Латинын Америкэдэхи байдалтай холбоотой асуудалнуудаар хоёр тала өөһэд өөһэдынгөө хараа бодолнуудые нюуса далдагүйгөөр найруулан мэдүүлээ. Эдэ оронуудтахи оршон байдалай хүгжэлтэ уласхоорондын аюулгүй байдалай талаһаань хараад үзэхэдэ, нилээд горитой удха шанартай юм. Тэндэ бии байгаа шиидхэгдээгүй асуудалнуудые эбэй ёһоной онол аргаар шиидхэхын түлөө тэдэнэр һанамжаяа мэдүүлһэн байна. Энэ хадаа эдэ түби нютагуудтахи оронуудта өөһэдынгөө хүсэ шадал, өөһэдынгөө экономическа болон социальна хүгжэлтын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ элсүүлхэ арга олгохо һэн.

Афганистантай холбоотойгоор тохёолдоод байһан оршон байдалые политическэ ёһоор гүримшүүлхын түлөө урдынхидаал мэтэ тэмсэхэ зуураа, хоёр тала өөһэдынгөө ондо ондоо хараа бодолнуудые тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө.

Мүнөөнэй уласхоорондын харилсаануудта болохотой һайн нүхэсэл мэтээр ямаршье бүлэглэлдэ хамжадаггүй гүрэнүүдэй хүдэлөөнэй удха шанарые хоёр тала онсолон тэмдэглээ.

Хүгжэжэ байгаа оронуудай урда табигдадаг экономическа горитой асуудалнууд тушаа хоёр тала һанамжаяа халан абалсаа. Тэдэниие шиидхэхын тулада хэрэгтэй али бүхы хүсэлэл оролдолго гаргаха шухала гэжэ тэдэнэр тоолоно. Тиихэ зуураа, уласхоорондын экономическа харилсаа холбоон, тэрэ тоодо промышленна талаараа хүгжэнги ба хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанууд адли тэгшэ эрхын, али алиндаа аша туһатай байлгын ба хоорондоо харилсалгын, бүхы оронуудай аша туһые үнэн зүбөөр хараада абалсалгын үндэһөөр байгуулагдаха ёһотой гэжэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

Уласхоорондын эб найрамдал сахиха, аюулгүй байдал бэхижүүлхэ ба гүрэнүүд хоорондын харилсаа холбоо хүгжөөхэ арга зэбсэг болгошо Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин үүргые улам саашадань бэхижүүлхэ тээшэ Советскэ Союзай ба Германиин Федеративна Республикын эрмэлзэһэн хүсэл эрмэлзэлэй хубилашагүй байһые Л. И. Брежнев, Г. Шмидт батадхан гэршэлээ. Тиихын тулада ООН-ой бии байгаа арга боломжонуудай ООН-ой Уставай үг зорилгонуудтай, гол ёһонуудтай тааралдуулагдан бүрин дүүрэнээр хэрэглэгдэхын түлөө тэдэнэр һанамжаяа мэдүүлээ.

Эдэ болоһон уулзалганууд ба хөөрэлдөөнүүд бодото һайн, бүтэмжэтэй ба нюуса далдагүй сэхэ оршон байдалда үнгэрһэн байна. Һанамжануудаа халан абалсалга шухала хэрэгтэй, аша туһатай байгаа гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев, Германиин Федеративна Республикын Федеральна канцлер Г. Шмидт нэгэн һаналтай байба. Мүнөөнэй уласхоорондын оршон байдалда Зүүн ба Баруун зүгэй гүрэнүүдэй хүтэлбэрилхы анхал ябуулагшадай хоорондо тогтоогдодог холбоо барисаан онсо шухала гэжэ тэдэнэр батаар этигэнэ. Бии байгаа хэлсээнүүдэй, тэдээндэ үндэһэлһэн бодото дүй дүршэлэй ёһоор дээдэ зэргын ба бусад хэмжээндэ Советскэ Союзай болон Германиин Федеративна Республикын хоорондохи хөөрэлдөөе, холбоо барисаае үргэлжэлүүлхын түлөө хоёр тала һанамжаяа мэдүүлһэн байна.

Л. И. Брежнев Советскэ Союзда ерээд ошохо уряал Г. Шмидтдэ дамжуулаа. Энэ уряал баяр баясхалантайгаар хүлеэн абтаа. Ерэлгынь саг хожом тодоруулагдаха.

БУРЯАД ХЭБЛЭЛЭЙ 60 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

«БУРЯАД ҮНЭН» ГАЗЕТЭ БЭШЭЭ һЭН:

1925 оной сентябриин 23.

«Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ эрдэмтэдэй бүлгэм тухай»

«Һаяхан сентябрь һарада Буряад-Монголой эрдэмтэдэй бүлгэмэй хурал боложо, декабристнууд гэдэг урдын хубисхалшадай дурасхалай үдэрые тэмдэглэхэ тухай хэлсэбэ. Декабристнуудай Байгал шадархи нютагуудта сүлэлгэдэ ерэһэн тухай домог зохёолгодо мүнгэ һомолхо, тэрэ ном соогоо декабрист Бестужевай ябадал тухай зүйл (статья) бэшэхэтэй хамта 5—6 декабристнуудай хүүр заһаха, тэрэнэй зураг һайнаар абахын тула мүнгэ һомолхыень хэлсэбэ.

Гадна эрдэмтэдэй бүлгэмэй зургаан (правленеэр) дамжуулжа, Сэлэнгэдэ оршом һуугаа Анаевада пенси олгохо тушаа Буряад-Монголой АССР-эй түбэй комитедэй үмэнэ зууршалга хэхэ. Анаева мүнөө 90 наһатай буряад эхэнэр, декабристнуудые һайн мэдэнэ».

1925 оной декабриин 4.

«Һайн һургагша тушаа»

«Буряад-Монголой морин сэрэгэй һургуулиин сэрэгэй комиссар нүхэр Токмаков хадаа энэ һургуулиин эхилжэ эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо бидэ бурлад һурагшанарые гэгээрүүлэн хүмүүжүүлхэ ба улас түрын бодолгодо болбосоруулха хүдэлмэриие эрхим болгожо ехэтэ оролдоно. Нүхэр Токмаков хадаа бидэ, һурагшанарай дунда, зохисогүй ушар гү, али ямар алдуу эндүү гараа һаань, шууд заһан заларуулдаг юм. Үнгэрэгшэ хабарай үедэ нүхэр Токмаков бэеын тамирые һайжаруулха бүлгэм бии болгохо талаар үүсхэбэри гаргажа, олон хүниие тус бүлгэмдэ оруулжа һургаһанай ашаар зунай һүүл багта болоһон бүхы бригада дээрэхи мүрысөөндэ илаһан, гадна Буряад-Монголой нэгэдэхи ехэ наадан дээрэ бэеын тамирые, хүсэ шадалые харуулха талаар бултыень илан дабажа гараа һэн.

Нүхэр Токмаков тон шадабаритай бэрхээр манииие һургаһан туладань сэдьхэлэй баярые дурдан хүргэе.

Буряад морин сэрэгэй һургуулиин шабинар».

1925 оной декабриин 12.

«Н а м а й б а й д а л»

«Буряад-Монголой можын (мүнөө: областной) намай партийна 3-дугаар конференци хадаа 2-дугаар конференциһээ хойшо 7 һара болоод зарлагдаһан байна.

«Эб хамта коммунис манай можын комитедэй шэнэ гэшүүд тухай» можын (областной) комитедэй секретариар нүхэр Сахьяновае нэгэн дуугаар һунгаба. Можын комитедэй пленумдэ 33 гэшүүн, 11 орлогшонорые, шалгалтын комиссида 11 гэшүүд, 7 орлогшо гэшүүдые һунгаба. Можын комитедтэ гэшүүдээр Сахьянова, Ербанов, Беляев, И. Ильин, Осодоева, Хрусталев, Доржиев, Кундо, Чимыдун, Маркизов, Цыренов болон бусад».

1925 оной декабриин 12.

«Б.-М. уласай гүрэнэй нэгэдэгээр хэблэлэй газар тухай»

«1917 оной Октябриин Хубисхалай ашаар бүхэдэлхэйн олон яһатан уласууд бүрин эрхээ эдлэхэ болоһониинь мүн тула, манай бага яһатан буряад-монголшууд болбол 1923 ондо өөрөө эрхэтэ ниигэм журамта республика тогтоожо, бүрин эрхээ олобо. Манай буряад-монголшууд өөрын хэлэ бэшэг дээрэ ном дэбтэрүүдые дарамлан гаргаха, хэблэлэй газарые бии болгохые зүбшөөжэ, 1918 онһоо эхилжэ Шэтэ хотодо үсөөхэн хэблэлэй үзэгөөр ном дэбтэрүүдые дарамлан гаргажа байһан хэблэлэй хэрэгсэлнүүдые 1923 ондо Дээдэ-Үдэ хото асарһан байгаа. Тиихэдэ хэблэлэй газарта оройдоол 3—4 хүн хүдэлдэг байһанаа, 1924 оной май һарада ородой хэблэлэй үйлэдбэритэй хамтаржа, 6—7 хүн хүдэлдэг болоо һэн. 1925 ондо 14—15 хүн хүдэлдэг болоо. Хэблэлэй хэрэгсэлнүүд тон дутамаг байһанаа, байгша 1925 ондо Москваһаа 150 пүүд үзэгүүд, 25 пүүд хэблэлэй бусад хэрэгсэлнүүдые урид захиһан ёһоор абажа, хэблэлэй хэрэгсэлнүүд нэмээгдээ һэн.

Мүнөө гурбан жэлэй турша соо 30 гаран нэрэтэй номуудые ба долоон хоног бүхэндэ нэгэн удаа гарадаг сонин сэдхүүлые (газетые) дарамлан гаргажа байнамди».

УРАН ЗУРААША АЖАЛАЙ ЖАГСААЛДА

...нөө сагай байдалда зохёогдаһан эрхим зурагуудые бүтээлгэ — граждан ...тусхайта уялгамнай болоно гэжэ Россиин олон үндэһэ яһатанай уран зурааша тоолоно. РСФСР-эй уран зураашадай V съездын делегадууд өөһэдынгөө зохёол бүтээлнүүдые партийна дээдэ зэргын хараа бодолтойгоор сэгнэнэ, ерээдүйн хэдэлдэйнгээ түсэбүүдые ха... Съезд ноябриин 25-да Москвада, Союзуудай байшангай Колонно зал дотор ...мэреэ үргэлжэлүүлбэ.

...хэд А. П. Кириленко, С. Соломенцев, М. В. ...нин заседанида хабаа...

Зохёол бүтээлнүүдэйнгээ ...ойнуудтай — Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадтай, Хара бэшэ хүрьһэтэ нютагуудай ажалшадтай, ...нениин нефтьшэдтэй, ...ниин таряашадтай уран зураашадай олон тоото уулзалгануудые зураглан хаһан фотовыставкэ съездын хабаадагшадай анхарал ...

Уран зурааша ажалай ...алда гэһэн бодол съездын делегадуудай хэлэһэн ...ууд дотор нэбтэрэнхэй ... Үгэ хэлэлгэ эхилһэн Тальберг (Москва) нииспэ хотын уран зурагай институтын мэргэжэлтэдэй ажал ...улга тухай хөөрэбэ. Шэнзын социальна захил түрүү предприятинуудта, ...гагай барилгануудай дээрэ, колхозууд болон совхозуудта зорюулагдаһан зурагууд олсор бүтээгдэдэг болоо. Тусхайлан хэлэбэл, ...станайн ажалшадта зорюулагдаһан «Шэнэ газар» гэһэн выставкэ ехэ һонирхол үүсхэнэ. Мүн «Алтайн таряалан» гэһэн экспозици бүтээгдэжэ байна. «Шэнэдхэгдэһэн хүдөөгдаһан хизаар» гэһэн выставкэ Томско областьдо нээгдэхэнь.

«Нижнеангарсктрансстрой» начальник, Социалис Ажалай Герой В. Ходаковский БАМ-ай барилгашадай баатар габьяата ажалые түрүүлэн харуулһан Россиин уран зураашадта баяр баясхалан хүргэбэ. Эдэнэй зурагууд Северобайкальскдахи уран зурагуудай галерейе нэмэгдэнэ. Энэнь түмэр замай Буряадай участогай түб болонхой.

Республикын нимэ гүн нэлэнхы хизаар — Сибирьтэ өөрын уран зурааша кадрнуудые бии болгохо шухала гэжэ А. Алексеев (Эрхүү) тусхайлан тэмдэглээ. Залуу халаанииие бэлдэхэ, тэдэниие суртал бодолой талаар хүмүүжүүлэн болбосоруулха тухайда Н. Пономарев, О. Комов, П. Сысоев (Москва), А. Мыльников, Б. Угаров (Ленинград) болон бусад хэлэбэ.

Үгэ хэлэгшэд залуу уран зураашадай амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа зохёолойнгоо удхые һайтар бодомжолжо шададаггүй, үлүүсэ яарадаг байна. Энэнь залуушуулай зохёол бүтээлэй ургалтада тойбо татана, тэрэнһээ уламжалан, бодото байдалые халирхайгаар харуулдаг ушар үзэгдэнэ гэбэ.

Х. Якубов (Казань), А. Холмогоров (Ижевск) болон бусад аха дүү национальна соёлой харилсан баяжалга тухай, тэдээндэ ород совет уран зурагай мэргэжэл шэглэлэй үрэ түгэсөөр нүлөөлдэг тухай хэлээ. Оронной уран зурагай гол дээдэ һургуулинуудта театральна студинууд шэнги национальна зохёол бүтээлэй мастерскойнуудые бии болгохо тухай дурадхалнууд оруулагдаа.

В. Бородай (Украина) союзна республиканудай делегацинуудай үмэнэһөө съездые амаршалба.

(ТАСС).

• ТАСС • АПН • ХИЛЫН СААНАҺАА

ЭНЭЭНҺЭЭ ҮЛҮҮ ШУХАЛА ЗОРИЛГО БАЙХАГҮЙ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ошолго, Совет-Баруун Германиин дээдэ тушаалтадай хөөрэлдөөнүүдэй дүн хилын саанахи олониитэдэ мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдэй гол темэ байһаар. Олониитын ба политическэ элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад болон хэблэл уласхоорондын энэ шухала ябуулгые зүбшэн хэлсэхэ, шэнжэлхэ зуураа, амгалан тайбан байдал сахин хамгаалхаһаа, ядерна аюул хосоролые зайсуулхаһаа, дэлхэйн хүн зоной байдалые энхэ түбшэн, этигэлтэй болгохоһоо үлүү шухала ба харюусалгатай зорилго мүнөө байхагүй гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ заагаа гэзд тусхайлан тэмдэглэнэ. Уласхоорондын шэнжэлэгшэд совет гадаадын политикын хэлбэришэгүй, залан шууд, амгалан тайбан зорилготой байһые, уласхоорондын харилсаандахи алгасаануудые дэбэргэн гүнзэгырүүлхэгүй, харин зүүн ба баруун оронуудай хоорондын харилсаанда «хүүргэнүүдые» табиха гэжэ Советскэ Союзай эрмэлзэдэг байһые тэмдэглэнэ.

Бонндо болоһон обедэй үеэр нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые ехэ удха шанартай, амгалан байдал бэхижүүлхэ зорилготой совет политикын шэнэ документ мүн гэжэ Германиин Компартиин түрүүлэгшэ Г. Мис нэрлэнэ. Тэрэ үгэ доторхи тодорхой, шухала дурадхалнуудые Баруун Германиин эб найрамдалда дуратай бүхы эрхэтэд һайшаан угтаа. Уласхоорондын байдалай түгшүүрилтэй болоһон мүнөө сагта эдэ дурадхалнууд онсо шухала удхатай байна гэжэ тэрэ тусхайлан тэмдэглэбэ.

Женевэдэ болохо совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ иимэ арга боломжын туйлагдаа һаань, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ядерна хэдэн зуун зэбсэгээ хороожо болохобди гэжэ совет хүтэлбэрилэгшын хэлэһэниинь Бонной правительствын тушаалтадай дунда һонирхол үүсхээ, —гэжэ Баруун Германиин «Штутгартер цайтунг» тэмдэглэнэ. Л. И. Брежнев Европодо ядерна зэбсэг тараан тодхолгые хойшолуулха тухай түрүүшынгээ дурадхал дээрэ мүнөө шэнэ шухала дурадхал нэмэжэ оруулба гэжэ тус газетэ мэдээсэнэ.

Советскэ Союз бүгэдэ ниитын амгалан тайбан байдал бэхижүүлхэ, ядерна дайнай үүдхэгдэхэ аюулые зайсуулха зорилготой политика сэхэ шууд, хэлбэришэгүйгөөр баримталан бэелүүлнэ. Л. И. Брежневэй ФРГ-дэ хэһэн уулзалгануудай үрэ дүнгүүд эндэ хэлэгдэһые үшөө дахин үнэншэмэ тодоор элирхэйлнэ, —гэжэ **ГДР-эй радиогой** шэнжэлэл дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ФРГ-дэ ошолго, Совет-Баруун Германиин дээдэ тушаалтадай хөөрэлдөөнэй дүнгүүд — тон шухала удха шанартай уласхоорондын ябуулга болоно. Эб эетэй байхые, буу зэбсэгүүдые хуряаха, Европые, гансашье Европые бэшэ, мүн бусад түбинүүдые ядерна һандарал хосоролой аюулһаа зайсуулха гэжэ хэлбэришэгүй хүсэдэг байһанаа эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ өөрынгөө хүтэлбэрилэгшын үгөөр СССР дахинаа элирхэйлэн харуулба, —гэжэ Монголой **«Үнэн»** газетэ тэмдэглэнэ.

Совет хүтэлбэрилэгшын ФРГ-дэ үнгэргэһэн уулзалганууд шахардуу байдал һуларуулгын ба дайнай аюулые зайсуулгын хэрэгтэ ехэ хубита оруулжа шадахаар, уласхоорондын шухала ябуулга болоно, —гэжэ США-гай олониитын элитэ ажал ябуулагша, амгалан байдал сахиха Вашингтонско түбэй гүйсэдхэгшэ директор **Дж. Миллер** тайлбарилба.

Л. И. Брежневэй дурадхалнууд «буу зэбсэгүүдые урдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулха зорилготой ябуулга үргэдхэхэ нүхэсэл» болоно гэжэ **Японой «Асахи»** тодорхойлно. Амгалан ёһоной эдэ үүсхэлнүүдые, түбхын түрүүндэ Европо ядерна зэбсэгһээ сүлөөрһэн түби болохо ёһотой гэһэн бодомжые үндэрөөр сэгнэнэбди гэнэ.

Баруун ба зүүн тээхи оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй өөһэдынь уулзалгануудай тон шухала удха шанартай байһаниинь, уласхоорондын түбэгтэй, эгээн орёо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ туһа хүргэхэ байһаниинь Бонндо үшөө дахин лаблан баталагдаа, —гэжэ **Бразилиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Р. Сарайва Геррейру** мэдүүлбэ. Буу зэбсэгүүдые үрдилдэн түхеэрхэ ябадал болюулха зорилготой үүсхэлнүүд болон оролдолго хүсэлэлгэнүүдые Бразили дэмжэнэ гэбэ.

Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Баруун Германида ошоһониинь —арадуудай амгалан тайбан, аюулгүй байдал бэхижүүлгын аша туһада бусад гүрэнүүдтэй үрэтэй харилсаа холбоо хангаха гэжэ Советскэ Союзай эрмэлзэдэг байһанай шэнэ гэршэ болоно.

(ТАСС).

АРАДАЙ АЖАХЫН АША ТУҺАДА ХЭРЭГЛЭГДЭНЭ

УЛААН-БААТАР. Замбуулиинһаа буулгагдаһан фото-зурагуудай туһаламжаар МНР-эй газарай хүрьһэнэй тайлбарита карта зохёогдоо. Энэнь оронной газарай олон янзын хүрьһые совет ханинартала хамта анха түрүүн илгаруулан элирхэйлхэ, тэдэниие жэшэһэн тайлбари үгэхэ арга Монголой эрдэмтэдтэ олгоо.

Республикын арадай ажахын хэрэглэмжэдэ тиимэ фото-зурагуудые хэрэглэһэнэй, түрүүшын шухала үрэ дүнгүүд гараад байна гэжэ МНР-эй Науканудай академиһаа ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэбэ. Жэшээлхэдэ, тиимэ картын туһаламжаар оронной газарай нөөсэ баялигуудые шэнжэлхэ ба хэрэглэхэ арга боломжонууд тодорхойлогдоно, сабшалан ба бэлшээриин газарнуудые хамгаалха, һэргээхэ хэмжээнүүд болон ээлжээн хараалагдана.

Газарай хүрьһэнэй ба уһанай зурагуудые шэнжэлһэн һүүлэй үрэ дүнгүүд газар таряалан ашаглаха аласай ехэ арга боломжонуудтай хэдэ хэдэн участогуудые тодорхойлхо зам заагаа. Замбуулинһаа буулгагдаһан зурагууд зарим районуудтахи газарай хүрьһэнэй хаталга ба нуралтые элирүүлхэ, тэдэнэй шэнжэ болон хойшолонгуудые элирүүлхэ арга олгоно. Оронной гандадаг нютагуудай хүрьһэн доро бии байгаа уһа шэнжэлэн тодорхойлхо, мал ажал болон газар таряалангые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байна.

Сальвадорой патриодууд хархис хунтын сэрэгшэдтэй тэмсэнэ. Патриодуудай сүлөөлһэн зононуудта арадай комитедүүд байгуулагдана. Арадай засагые дэмжэн, тэрэнэй түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй гэжэ мэдэрһэн сальвадоройхид Фарабундо Мартиин нэрэмжэтэ Национальна сүлөөрэлгын фронтын отрядуудта тэмсэхэеэ ороно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сэрэгшэд байлдаануудай һүүлээр сүлөөдэгдэһэн тосхондо амаржа байна.

Пренса—Латина—ТАСС-ай фото.

МОСКВА ШАДАР БОЛОҺОН БАЙЛДААНАЙ 40 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

МАРТАГДАШАГҮЙ ДУРСАЛГА БОЛОНХОЙ

Фронт ошожо ябаһан полкуудай, дивизинүүдэй вагонуудай хаһада улаан бүд дээрэ бэшэгдэһэн лозунгнууд хадаатай. «Эхэ оромнай аюулда оронхой. Гэбэшье фашистнар хэзээдэшье дэлхэйгүй!», «Дайсан тогтоогдохо, хюдаргадаха гэжэ сибиринхидэй тангаригнай!» гэжэ лозунгнууд дээрэ бэшээтэй. Иимэ уриалтайгаар дайшалха фронт ошожо ябаһан эшэлонуудай аянһаа эмхидэлһэн зоригоо хүрсадхан, дайсание бута сохихоор эрид шиидэһэн байлай.

1941 оной октябрь һарада Зүүн-Сибириин ябаган сэрэгэй 93-дахи дивизи генерал-майор К. М. Эрастовын командалга доро Москвагай — Малоярославецай шэглэлдэ байлдаанда ороһон юм. Тэрэ гэһээр 40 жэл үнгэрөө. Дивизиимнай сибиринхидэһээ, тэрэ тоодо манай республикын хүбүүдһээ бүридхэгдэһэн байгаа.

Москва хотые зэмдэн абаад, дулаан зохидоор үбэлжэхэ зорилготойгоор дотгоһон фашистнар тэрэ намар Москва шадарай шанга сохилтодо хүртөө һааб даа. Дайнда ороһон түрүүшынхээ үдэрһөө эхилэн, манай дивизиинхид фашис сэрэгшэдтэ хатуу сохилто үгэжэ, дайсание гэдэргэнь сухарюулаа бэлэй. Тэдэ сибиринхид Эхэ ороноо гэһэн зоригтой, баатар хүсэтэй байһанаа харуулаа. Хэды ехэ гээлтэ хохорлоор ороһон гитлеровецууд урагшаа дабшахые һэдэжэ, үдэр бүхэндэ доторһоо хүбшье, алхамшье урагша хэжэ шадаагүй. Дивизиимнай урдаһаа фашистнуудай хоёр дивизи тулеһан гэжэ хэлэгдэдэг. Тиимэ бүлөө хүсэтэй дайсание тогтоогоод, урагшань табингүй, хэһэн доголоодоо хатуу хариу үгөөд, өөһэдыенье доторһоо эхилэтэр оборондо байһамди.

Дивизиин 51-дэхи полк Нара гол дээрэһээ добтолоо эхилжэ, дайсантай хэдэн үдэрэй туршада тулалдаа бэлэй. Сибиринхидэй хүсэндэ тэсэнгүй дайсан гэдэргээ сухариха баатай боложо һэн. Манайхин дайсанай оборонье бута сохин орожо, гэдэргэ харалтагүй сухарһан фашистнарые намнажаар, урагшаа дабшаһан байгаабди. Декабриин 28-да түмэр замай Балабаново станци, январиин эхээр Малоярославец хото сулалдаа гэжэ манай дивизиин амжалта тухай Совинформбюро мэдээсээ бэлэй.

Нилээд урагшаа ябаад байхадаа, Боровск хото тулалабади. Тэндэ хоёр-гурбан үдэрэй туршада дайсан эсэргүүсээ. Энээн тухай Совинформбюро иигэжэ мэдээсээ һэн: «Январиин 2-то шанга тулалдаан болоо. Дайсан ехэ эсэргүүсээ. Манайхин хэдэн тээһээ бүһэлжэ эхилээ... Гэр бүхэниие, үйлсэ бүхэниие алад гарангүй дайлалдаа... Командна пунктда почто дебашака ябаһан Стеханов, Богданов гэгшэд дотоогоор шадамараар зайгаа гараа. Тэдэнэр өөһэдынгөө хэдэн сэрэгшые шоулдаа гаргажа, дайсанай 8 солдадые хороогоо. 1 пулемёт, хэдэн автомат бүү эзэлэн абаа».

Тэрэ үедэ түс полкын ПВО-гой ротодо бусадтаи суг алба хэжэ ябаһан байһан. Рото хадаа дайсанай агаарай добтолгые сараха хүсэн һэн. Мүн ябаган сэрэгтэйе байлдахадаа, нилээд табилатай байһан аабди. Юуб гэхэдэ, декабриин һүүл багаар манай частиин доболгын эхилэлэд байхада, фашистнарай бүлэг автоматчигууд сэрэгэймнай ара талын ой соогуур гараһан харштынь хаажа, зэр зэмсэг, һомо снаряд болон эдеэ хоол байдаг газарта абаашаха гэжэ оролдоо. Дайсанай бүлэгые хюдаргаха гээд... Тэдэнэй байдал...

...ходажа байһан ябаган сэрэгэй 93-дахи дивизиин бөөсүүдтэ, командиргуудта, политическэ хүдэлмэрилэгшэдтэ шүнгэ жэлэй бэлэгүүд баруун... Бурядай-Монголой арадай бэлэгүүд ...

Москва шадарай байлдаанда хабаадалсаһан Зүүн-Сибириин ябаган сэрэгэй 93-дахи дивизи 1941 — 1942 онуудай үбэлэй үедэ өөһэдынгөө шэглэлдэ добтолгоор урагшаа дабшаһан. Смоленскэ областиин газар дээрэ хоёр гараһан байна. Тиихэдэ фашис сэрэгшэд Москвагай шэглэлдэ «...шэдэ дабаһан, бүү бэшэлгэнь, ондоо техникэнь горитойгоор бута сохигдоо» ...

«...Фашис булимтаргашад эсэргүүсэн, Эсэгэ оронойнгоо түлөө болоһон байлдаанууда баатаршалга, эрэлхэг габьяа, эгэршэгүй зориг, жалг заршамай талаар эхилгэн ябажа гаргаһанайнь түлөө, личнэ составай баатаршалга гаргаһанайнь түлөө сэрэгэй 93-дахи ябаган дивизи 26-дахи гвардейскэ дивизи болгогдон, шэнэ бүридхэгдэбэ. Дивизиин командир Н. Н. Корженевский. Тус дивизидэ гвардейскэ түг барюулагдахаа гэжэ Оборонын Арадай Комиссарай мэдээсэл дотор хэлэгдэнхэй һэн.

Гвардейскэ энэ дивизи Москва шадар гансахан энэ шэглэлдэ бэшэ, мүн 1942 оной зун, намарай үедэ Волоколамск тээһээ Гжатск болон Сычевск шэглэлнүүдтэ байлдаанда намтартай.

Гвардейскэ 26-дахи дивизи Москва шадарай, мүн Курск — Орловск шадарай байлдаануудта хабаадалсаһан нүүлээр, дайшалха замаа үргэлжэлүүлжэ, Орловско, Брянскэ областьнуудые, саашаһаа Белоруссые, Литвагай республикые дайсанай эзэмдэлгэһээ сулөөлһэн байна.

Белоруссиин Городок хотые сулөөлхэдөө 26-дахи дивизи эдэбхитэй хабаадалсаһанайнгаа түлөө СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1943 оной декабриин 24-нэй Указаар Городокско дивизи гэжэ алдаршаһан байна.

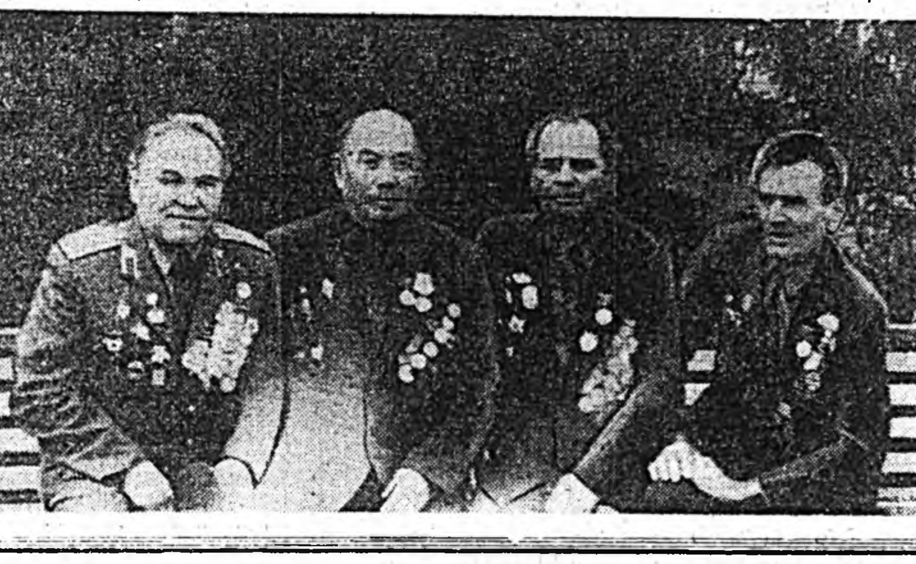
Березина гол гаталхадаа, Борисово хотые сулөөлһэнэйнь түлөө СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй 1944 онһоо түс дивизиие Улаан Тугай ордоноор, мүн 1945 оной февралиин 19-нэй Указаар Белку хото сулөөлһэнэйнь түлөө Суворовой 2-дохи шатын ордоноор шагнаһан байна юм. Дивизи дайсание оробые эшээд хүрэтэр намнаад, бута сохин дайсание түүхэтэй.

Советскэ Союзай Герой генерал-лейтенант С. Шелковой түрүүлэгшэтэй гвардейскэ 26-дахи дивизиин ветерануудай совет Москва хотодо байгуулагдаһан юм. Гэхэтэй хамта Улаан-Удэ хотодомнай тус дивизиин ветерануудай совет хүдэлмэрилнэ. Энэ совет 170 гаран хүниһөө бүридэнэ. Советэй гэшүүд Улаан-Удэ ба Москва хотодо болоһон уулзалгануудта хабаадалсадаг заншалтай болонхой. Нилээн 35 жэлэй ойдо манай энэдэһээ хэдэн хүн Москва ошожо ерэһэмди. Мүнөө Москва шадар фашис булимтаргашадые бута сохиһоор 40 жэлэй ойн уулзалгада хабаадалсахаар уригдаһан хэдэн ветерануудай Москва хото мордонхой.

Дивизиин ветерануудай урилга ябаа эдир үетэнние Эхэ ороноо үнэн сэхэ байха мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхын тула сэрэгэй-патриотическа хүдэлмэри ябуулна. Ветерануудай шефэлжэ хаһиласа холбоо байгуулһан Улаан-Үдын 14-дэхи дунда һургуулиин һурагшадтай хаа-яа болоод уулзадаг, тэдэнэртэ дивизиингээ дайшалхы алдар солын тухай хөөрэжэ үгэдэг заншалтай. Һургуулида дивизиин дайшалхы зам хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай.

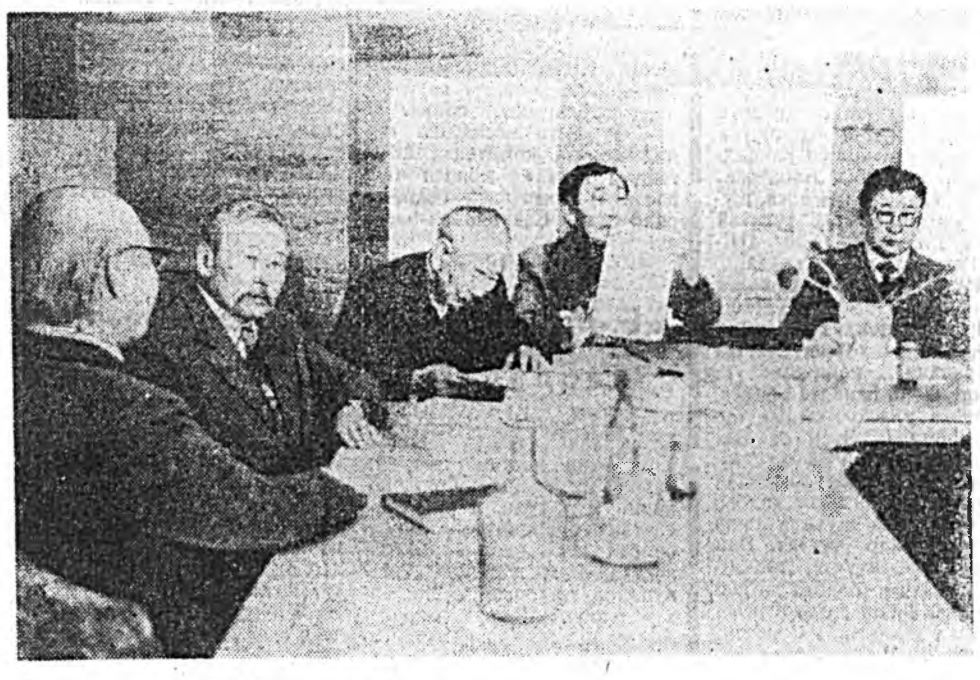
Түүхэтэ байлдаанһаа хойшо тэбхэр 40 жэлэй үнгэрбэшье, суртаа тулалдааһан нүхэдэймнай баатаршалга, совет арадай габьяа, дайшалхы замнай бидэнэр, ветерануудай зүрхэ сэдьхэлдэ мартагдашагүй дурсалга болонхой.

Н. ЦЫБЕНОВ,
Москва шадарай байлдаанда хабаадагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Москва шадарай байлдаанда хабаадалсаһан гвардейскэ 26-дахи дивизиин ветеранууд (зүүн гарһаа) Т. И. Чернышов, Г. И. Тупуханов, Я. И. Болембах, Д. С. Астахов.

Я. БОЛЕМБАХАЙ фото.

ДИССЕРТАЦИ ХАМГААЛБА

Ноябриин 20-до СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай тусгаар шэглүүлэгдэһэн эрдэмэй советэй ээлжээтэ заседани дээрэ филологиин эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэ олгохын түлөө хоёр диссертаци хамгаалагдаба: Л. Шулуновагай «Яряанай буряад хэлэндэхи ара нэрэнүүд», М. Мохосоевагай — «Буряад хэлэнэй асууһан — харюусаһан мэдүүлэлнүүдэй аялга». Диссертаци хамгаалагшад хоюулаа Ниитын эрдэмэй институдай хэлэ, бэшэг шэнжэлэлгын таһагай хүдэлмэрилэгшэд юм.

Л. Шулунова имагтал буряад угсаатаниие бэшэ, харин юрэнхыдөө монгол угсаатаниие шэнжэлгэдэ ара нэрэнүүдые монографиин хэмжээндэ түрүүшынхеэ шудалжа туршаба гэжэ тусгаар томилогдоһон оппонентнууд: хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Г. Д. Санжеев (Москва, СССР-эй Наукануудай академиин Зүүн зүгые шэнжэлэлгын институт), хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат Г. Ц. Пюрбеев болон бусад тэмдэглэбэ. Л. Шулуновагай хүдэлмэри институт болон дунда һургуулинуудта буряад хэлэнэй лекси болон морфологи зааха хэрэгтэ туһатай байха. Экспедицинүүдэй үедэ Буряадай АССР-эй, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудай районуудта суглуулһан материалнуудаа автор хэрэглэжэ, дүрбэ мянга гаран ара нэрэнүүдые шудалан тодорхойлбо.

М. Мохосоева Ниитын эрдэмэй институдай туршалгын фонетикын лабораторидо тодхоотой мүнөө үеын электроакустическа приборнуудай туһаламжаар буряад хэлэнэй аялгын онсо шэнжэнүүдые тодорхойлжо, теориин болон практикын талаар шухала удха шанартай тобшололнуудые хэһэн байна. Эдэ тобшолол, дүүршалганиудынь буряад хэлэнэй фонетикэ заахада, ород болон хари хэлэнүүдые буряад студентнүүдэй амжалтатайгаар шудалха хэрэгтэ, театрай болон журналистнуудай ажалда илангаяа туһатай байха.

Л. Шулунова М. Мохосоева хоёрой диссертацинуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ Москвагай, Ленинградай, Новосибирскын, Эрхүүгэй, Элистын, Улаан-Үдын мэдээжэ эрдэмтэд хабаадаа.

Б. ЖИГМЫТОВ,
СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай дэргэдэ хэблэлтэй холбоо тогтсодог эрдэмтэ секретарь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эрдэмэй докторнууд, профессорнууд М. П. Хамаганов, Ц. Б. Цыдендамбаев, Г. Д. Санжеев, эрдэмэй кандидат И. Д. Бураев, эрдэмэй доктор Л. Д. Шагдаров.

Р. ЦЫБЕНОВЭЙ фото.

ЗАЛУУ КОМПОЗИТОРНУУДАЙ ҮДЭШЭ

П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэшүүн болоодүй композиторнуудай хүгжэмшэдэй зохёохы замда зорюулагдаһан тусхай үдэшэ болобо.

Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин түрүүлэгшэ С. С. Манжигеев энэ үдэшые нээжэ, республикын хүгжэмшэдэй зохёохы ажал тухай тобшоор хөөрэбэ.

Залуу композиторнууд В. Хижняков, С. Улаханов, Б. Дамбаев, В. Пантаев, Н. Дамиранов гэгшэдэй зохёолнууд гүйсэдхэгдээ. ЛВРЭ-гэй Соёлой ордоной эрэшүүлэй хорой гүйсэдхэһэн «Байгал», «Танигдаагүй сэрэгшэ тухай үгэ» гэжэ дуунууд харагшадта һайшаагдаа. Эдэ дуунуудай автор — В. Хижняков.

Тиихэдэ Буряадай АССР-эй арадай артистнууд Г. Эрдынеев, Л. Шоболов, Буряадай АССР-эй габьяата артистка Н. Будаева, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическэ театрай артистнууд Д. Бочиктоев, А. Дагбаев, Х. Аюржанаева гэгшэд залуу композиторнуудай дуунуудые дуулаба.

Ш. Цыдэнжаповай «Инаг дуранай харгы» гэһэн зүжэгһөө хэһэг харуулагдажа, Буряадай АССР-эй арадай артистнууд М. Зориктуева, М. Елбонов гэгшэд рольнуудтаа наадаа. Хүгжэмыень В. Пантаев бэшэһэн юм.

Иимэрхүү үдэшэнүүдые ходо үнгэргэжэ байхыень харагшад хүсэһэн байна.

Н. ЦЫДЕНЖАПОВА.

«СЭНХИР ЯРУУНЫН ДУУШАД»

Иигэжэ нэрлэгдэһэн үдэшэ Яруунын районой Үльдэргэ һууринда һаяхан үнгэргэгдөө. Уран зохёолой энэ үдэшые Үльдэргын дунда һургуулиин ахалагша классай һурагшад бэлдэһэн байна.

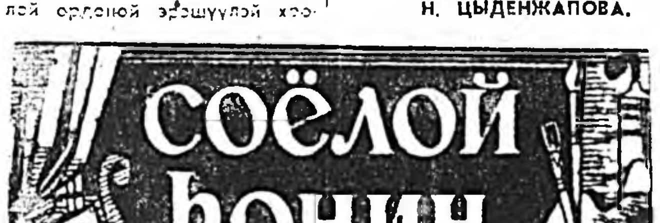
Яруунада түрэһэн, үдэһэн гү, али ажалайнгаа намтараар тус районтой холбоотой уран зохёолшод тухай һурагшад ехэ материал суглуулжа, хакын һонинуудые, планшедүүдые хээ. Жэшээнь, мэдээжэ уран зохёолшод Жамьян Балданжабон, Жамсо Тумунов гэгшэд залуудаа Яруунада хүдэлһэн намтартай юм. Харин мэдээжэ поэт, РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй һургуулиин багша, Социалис Ажалай Герой Цокто Номтоев Яруунада нютагжан үлөөд, мүнөөшье эдэбхитэй пенсионернүүдэй нэгэн гүүлэжэ, Үльдэргэ нютагта ажаһууна.

Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Шираб Нимбуев Яруунын районой Маарагта нютагта түрэһэн байгаа. Тэрэнэй хүбүүн, бэлигтэй залуу поэт Намжил Нимбуев өөрыгөө Яруунынхи гэжэ тоолодог, эсэгынгээ түрэһэн нютагые магтан дуулаһан шүлэгүүдые зохёодог һэн. Гурбан ном хэблүүлжэ үрдеэд, сагһаа урид наһа бараһан бэлигтэ прозаик Ким Цыденов Яруунын хүбүүн байгаа. «Байгал» журналай ахамад редактор, Буряадай АССР-эй республиканска шангай лауреат Сергей Цырендоржиев, уран зохёолшо Анатолий Байбородин болон эдэ мүрнүүдэй автор Яруунада тоонтотой.

Ахалагша классуудай һурагшад уран зохёолшодой намтар болон зохёохы ажал ябуулга тухай хуряангыгаар хөөрөөд, шүлэгүүдыень, зохёолнуудһаань хэһэгүүдые уран хурсаар уншаһан байна. Тиигээд үдэшэдэ хабаадахаар уригдаһан зохёолшодто үгэ үгтөө.

Национальна һургуулинуудта ород хэлэ болон литература заалгын шанарые улам саашадань һайжаруулха асуудалаар зэрлагдаһан бүхэроссин конференциин делегадууд «Сэнхир Яруунын дуушад» гэһэн үдэшэдэ уригдажа, тэрэниие ехээр һайшаагаа.

Ц. ДОНДОГОЙ.

САНАГА, ДАЛАХАЙН ХАРГЫГААР

Үбэлжэлгын үедэ хүдөөгэй малшадые хангаха тухай КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй шиидхэбэриие бэелүүлэн концертнэ тусхай бригада Захааминай районоор ябаад бусаба. Буряадай АССР-эй арадай артист, дуушан Л. Шоболов, Буряадай АССР-эй габьяата артист Г. Багадаев, Буряадай АССР-эй республиканска шангай лауреат, композитор В. Усович, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, композитор Б. Цырендашиев гэгшэд тус бригадын бүридэлдэ ороһон байна.

Районой эгээл саада захын ажахынуудай малшадые айлшад хангаа. Енгорбойн совхозой 3-дахи отделениин түб Нурта һууринда айлшад түрүүшынгээ концертые харуулаа. Хүдөөгэй Соёлой ордон соо нютагай хүн зон дүүрэн сугларжа, хүгжэм, дуу шагнажа, сэдьхэлээ яһала ханаа.

Нурта һууринда 3000 толгой үхэрнүүдые шахадаг тусхай комплекс бии юм. Тэндэ ажалладаг малшадтай артистнууд, композиторнууд уулзажа хөөрэлдэһэн байна.

Санагын дунда һургуулида удаадахи уулзалгань һонирхолтойгоор үнгэрөө. Тэндэ эмхидхэгдэһэн һургуулиин болон совхозой музейнүүд айлшадта һонирхогдоо. Санагын соёлой байшан соо поэт М. Самбуевай дурасхаалда зорюулагдаһан ехэ уулзалга болоо. Нютагай дуу, хатарай ансамбль айлшадтай хамта концертдэ хабаадаба.

Далахайн совхозой Тудхалта нютагай культбазада малшад сугларжа, Улаан-Үдэһөө ошоһон бригадын гэшүүдтэй һонирхон уулзаа.

Тиихэдэ Ленинэй, Ажалай Улаан Тугай ордейнуудаар, медальнуудаар болон социалис мүрысөөндэ илагшын олон тэмдэгээр шагнагдаһан, арадай депутадуудай районой Советэй депутат Ц. Бадмаевагай гүүртэдэ Улаан-Үдын айлшад хүрэһэн байна. Далахайн совхозрабкоопой наймаашад айлшадтаа хамта ябалсажа, малшадта гурил болон эдеэ хоолой бусад зүйлнүүдые наймаалаа, захилнуудые абаа.

Захааминай районой заха холын ажахынуудай малшад ниитынгээ малай тэжээлые һайнаар бэлдэжэ шаданхай, тиимэһээ үбэлжэлгын бэрхэшээлһээ тунхарингүй ажаллахаар бэеэ зэһэнхэй, сэдьхэлынь баяртайнууд байгаа.

Холын малшадые мартангүй, аяар Улаан-Үдэһөө ерэһэн айлшадтаа тэдэнэр халуун баяр хүргэн, зохёохы ажалдань амжалта хүсэн үлөө юм.

Ц. БАЗАРОВ.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Орбита. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 10.00 — «Үхибүүдтэ ангууд тухай». 10.30 — «Юрэ бусын аад, мэдээжэ юумэн». 11.30 — «Твой сын, Земля» (4-дэхи сери). 12.35 — Шэнэ һонин. (12.40 болотор). 15.10 — Дамжуулгын программа. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — Ажалай жаяг журамые бэхижүүлхэ тухай баримтата фильмүүдэй программа. 16.25 — «Москвагай комсомолой ажал хэрэгүүд». 16.55 — «Мал ажал — габшагай ажал». «Мүнөө үеын шэнэ газар».

Улаан-Үдэ. 17.10 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. 17.40 — «Соёлой һонин» (буряадаар). 18.15 — «Адресат: ТВ». 18.35 — «Совет патриот» — киножурнал. 18.45— «Экономико гаргаша багатай байха ёһотой». 19.15 — «Хүдэлмэриингөө сагые—хүдэлмэридөө» гэһэн киноочерк.

Орбита. 19.30 — 19.45 — Забһарлалга. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — Х. Бланко. «Арфа ба клавесинэ дээрэ наадагдадаг концерт». 20.10 — «Джузеппе Верди» — уран һайханай фильм (Итали). 22.00 — «Время». 22.35 — Спортивна гимнастикаар дэлхэйн чемпионат. Эхэнэрнүүд. Юрын программа. 23.20 — «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.35 — «Дуун-81».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Орбита. 12.55 — Дамжуулгын программа. 13.00 — «Совет уран зурагай искусство». 13.30 — «Түүхэ». 7-дохи класс. «Александр Невский». 14.00— «Ажаллажа һураха». 14.45 — «Географи». 5-дахи класс. «Хада ууланууд». 15.15 — «Түүхэ». 4-дэхи класс. «Капиталис фабрикада». 15.45 — «Ошонһоо дүлэн бадардаг...». 16.30— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүдэй программа.

Улаан-Үдэ. 17.00 — «Хани харилсаанай үрэ» — киноочерк.

Орбита. 17.10 — Дм. Шостакович. «Фа-минор гэжэ 1-дэхи симфони». Арбадахи найруулга. 17.45 — «Фридрих Энгельс. Ажабайдалай хуудаһанууд». 18.30 — «Спорт-клуб».

Улаан-Үдэ. 19.30 — «Номой далай худар аяншалга» гэһэн дамжуулга.

Орбита. 20.00 — «Хүдэлмэриимнай газар — замбуулин». 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» «Валя абгай хөөрэнэ...» 21.15 — Ленинэй ордето Московско сэрэгэй округой дуу, хатарай ансамблиин концерт. 22.00 — «Время». 22.35 —«Парад-алле!» — уран һайханай фильм. 24.00 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. «Крылья Советов» — «Динамо» (Москва).

ТОБШОХОНООР

БАРИЛДААН. Дүрэ булялдалгын барилдаагаар «Азиин түб» гэһэн бүхэсоюзна мүрысөөн Тувын АССР-эй ниислэл — Кызыл хотодо болобо. Оронойнмай хэдэн союзна республикын 200 гаран барилдаашад энээндэ хабаадаһан байгаа. Зүүн Сибириин технологическа институдай студент, Владимир Табинаев («Спартак») эдэбхитэй һайнаар мүрысэжэ, хоёрдохи һуури эзэлээд, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэв. Энэ амжалтадань РСФСР-эй габьяата тренер Г. Б. Баймеев ехэ габьяатай юм.

«Динамо» бүлгэмэй түлөөлэгшэ В. Шестаков эрхим табанай тоодо ороһон байна.

• • •

Эндэхи заводуудай нэгэнэй директор байһан, Социалис Ажалай Герой, РСФСР-эй Верховно Советэй депутат В. Котельниковэй дурасхаалда зорюулагдаһан дүрэ булялдалгын барилдаагаар бүхэсоюзна заншалта долоодохи мүрысөөн Красноярск хотодо дүүрэбэ. 21 командын 200 шахуу хүн энд суглараһан байна. Спортын мастер А. Лезнов («Трудовые резервы») хүндэшэг шэгнүүртэн соонһоо гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаа.

• • •

Спортын энэ зүйлөөр «Динамо» бүлгэмэй Түбэй советэй мүрысөөн Ташкент хотодо болоно, манай барилдаашад соонһоо спортын мастерта кандидат Валерий Базаров 52 килограммай шэгнүүртэ хабаяа туршахадаа, эрхим зургаанай тоодо ороһон байха юм.

• • •

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Мүнөө манай республикын бэрхэ атледүүд — ороной суглуулагдамал командын гэшүүд — уласхоорондын классай спортын мастернууд Т. Позднякова, П. Яковлев, СССР-эй спортын мастер А. Костецкий (гурбуулан «Трудовые резервы» бүлгэмһөө) гэгшэд Черкасса хотодо һуралсал һорилго хэжэ байна.

Хүнгэн атлетикын долоон зүйлөөр дэлхэйн рекордсменкэ байһан, уласхоорондын классай мастер Надежда Виноградова СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөндэ хабаадаха зорилготойгоор Армениин Цахкадзор хотодо һорилго бэлэдхэл хэнэ.

Спортын мастер Е. Ситникова, мастерта кандидадууд Г. Темников, В. Ковалев гэгшэд Адлерта мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлжэ байнхай.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

УНШАГТ[…] һОНИРХОХО[…] БАЙХАТ

ТАЛАДАХИ ГҮБЭЭЬЭ[…] ОЛДОО

Алталмал томо шлем […] вец хаанай амиие абаржа […] дааүй. Дайсанай шанга […] шын сохилгоһоо алдалан […] һааб даа. Гэбэшье олд[…] шлем, мүн бусад зүйл[…] хааниие хүдөөлүүлэн хада[…] һан газар Запорожско об[…] тиин археологуудай анх[…] сэхэ татаба.

Хоёр дабхартайгаар […] ухмирһэн модон саркофаг[…] һоо табан мориной яһан, […] тоборюулгатай зэмсэгэй […] рим хубинь олдобо. Мүн […] гурбан метр гүнзэгыдэ бэ[…] табиһан камера соо шлем[…] хамта һэлмэ, гурбан кин[…] байгаа. Украинын Наук[…] дай академиин эрдэмтэд […] ниие XI—XII зуун жэлэй […] багаар болоһон ушар […] тухайлна.

Уран гоёор алтаар бүтэ[…] элдэб олон зүйлнүүд хо[…] дайнда унагшын ехэ […] ян изагууртай хүн бай[…] элирхэйлнэ. Тэндэ Зүүн зүг[…] мастернүүдай шабараар х[…] хоёр томо, мүн шаажан […] амһарта байгаа.

Газар дороһоо олдоһон […] зүйлнүүдые шэнжэлгэ хэ[…] тавричеcка тала дайдада […] һууһан половец үндэһэ яһ[…] най түүхэдэ шэнэ хуудаһан[…] дые нэмэн бэшэхэ арга олго[…] магад.

Н. КЛИМЕНКО

Запорожи.

КАНАЛЬАА СЭХЭ МУЗЕЙДЭ

Эсэгэ оронойнгоо гидро[…] рилгын гайхалтай һонин т[…] тухай Волгоградска облас[…] байгуулагдаһан музей […] ерэгшэдтэ хөөрэнэ.

Эндэ табигдаһан экспона[…] дай дунда Мариинска уһа[…] маралгын системын эгээл […] шан шлюзүүдэй нэгэн та[…] данхай. Энэ шлюз таби[…] һаар зуу шахуу жэл бол[…] Тиигэжэ тэрэ хуушаржа, […] рьлэгдэхэсэ болибо. Лен[…] нэрэмжэтэ Волго-Балтиин […] замай гидро-барилгын В[…] горско районой хүдэлмэри[…] шэд энэ шлюзые шэнэдхэн […] һабарилха гэжэ шиидэбэ[…] рүүшынь шэнжэ түхэлдэ ор[…] жа бусаагаа. Зүгөөр ан[…] ГЭС-эй байһан газарта […] дэһэн музейдэ тэрэнээ аса[…] үгэһэн байха юм.

Эндэ «Мариинкиин» тем[…] ной болон телеграфай апп[…] дууд, инструментнүүд, ажа[…] далай хэрэгсэлнүүд суга[…] лагданхай. Нютагай архив[…] та байһан документнүүд, […] тографинууд шэнэ музейн[…] споиндүүдтэ нэмээгдэн ас[…] данхай. Экскурсоводууд[…] олдоо. Тэдэнэр хадаа ка[…] нүүдай, шлюзүүдэй бари[…] шад байһан хүнүүд юм. […] шэлэн мүнөө эндэ хүд[…] байһан мэргэжэлтэд энэ х[…] тэ хабаадалсана.

Вытегра,
Волгоградска область.

ГАЗАР ДЭЛХЭЙН УЛАР[…] ХУБИЛНА

Нью-Иоркдохи Колумби[…] университедэй бүлэг эрдэ[…] Антарктида шадар оке[…] мүльһөөр хушагдаһан тал[…] эли бодо бага боложо ба[…] ушарһаа ехэ бодолгодо […] танхай. Эгээл урдахи з[…] хи түбиин эрье шад[…] мүльһэнэй хирхагынь 1973 […] һоо хойшо газар тээшээ д[…] зэргээр 140 милеэр дүтэлө[…]

Манай газар дэлхэйн ул[…] лай бүхы дээрэ дулааржа[…] һан ушарһаа иимэ үзэгдэ[…] лоно гэжэ эрдэмтэд тоо[…] Сагай уларилай ду[…] хатай зэргэ мүльһэнэй хай[…] са Дэлхэйн океанай уһ[…] нюруые үргэхэ ушартай. […] гэжэ энэ түбинүүдэй эрье[…] дархи набтар газарнууд у[…] да абтаха аюулда дайра[…] жа магад. Тиимэ району[…] нэгэн хадаа Флорида шт[…] эрье шадархи газар дайда[…] лоно. Дэлхэйн океанай уһ[…] нюруу 1970 онһоо эхилжэ, […] бүри дунда зэргээр хо[…] дюймөөр дээшээ болоо г[…] эрдэмтэд мэдээсэнэ.

А. РЕПИН

Вашингтон.

«ҺЭРГЭМЖЭТЭЙГЭЭР[…] ДИНОЗАВРНУУД!»

Иимэ шог үгын маягтай[…] бэшэгдэһэн һэргылэмжын […] нүүдые Фюрселевскэ тосхо[…] дар уншахат. Эндэ Чимкен[…] Ташкент гэһэн автомоби[…] харгы шэнэлэн заһабарила[…] жа байнхай.

Талесска Алатау хадын […] лэдэхи Казгурт гэжэ даб[…] да хүдэлмэри хэжэ ба[…] харгы барилгын 16-дахи […] тын управлениин машина[…] газар малтахадаа, эртэ […] сагай ямар нэгэн амит[…] яһануудтай шорой гар[…] болобо.

Эндэ хүрэжэ ерэһэн К[…] хай ССР-эй Наукануудай […] демиин зоологиин инстит[…] эрдэмтэд эртэ урда сагта […] мидардаг байһанаа огто […] болошоһон асари томо д[…] заврын яһанууд гэжэ з[…] хэйлээ һэн. Тиимэ амит[…] зариманиинь арбан тонн[…] дээшээ шэгнүүртэй байһан[…]

К. БОРИСОВ

Чимкент.

«Труд» газетэһээ абта[…]

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. ЛЕНИНА, 35, редактор — 2-54-54, приемная — 2-54-93, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-75, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-65-58, культуры и школ — 2-65-21, информации — 2-34-05, перевод — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-35-95, машинное бюро — 2-57-63, фотолаборатория — 2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств полиграфии и книжной торговли.
Н-01858. Заказ № 272. Индекс 590[…]